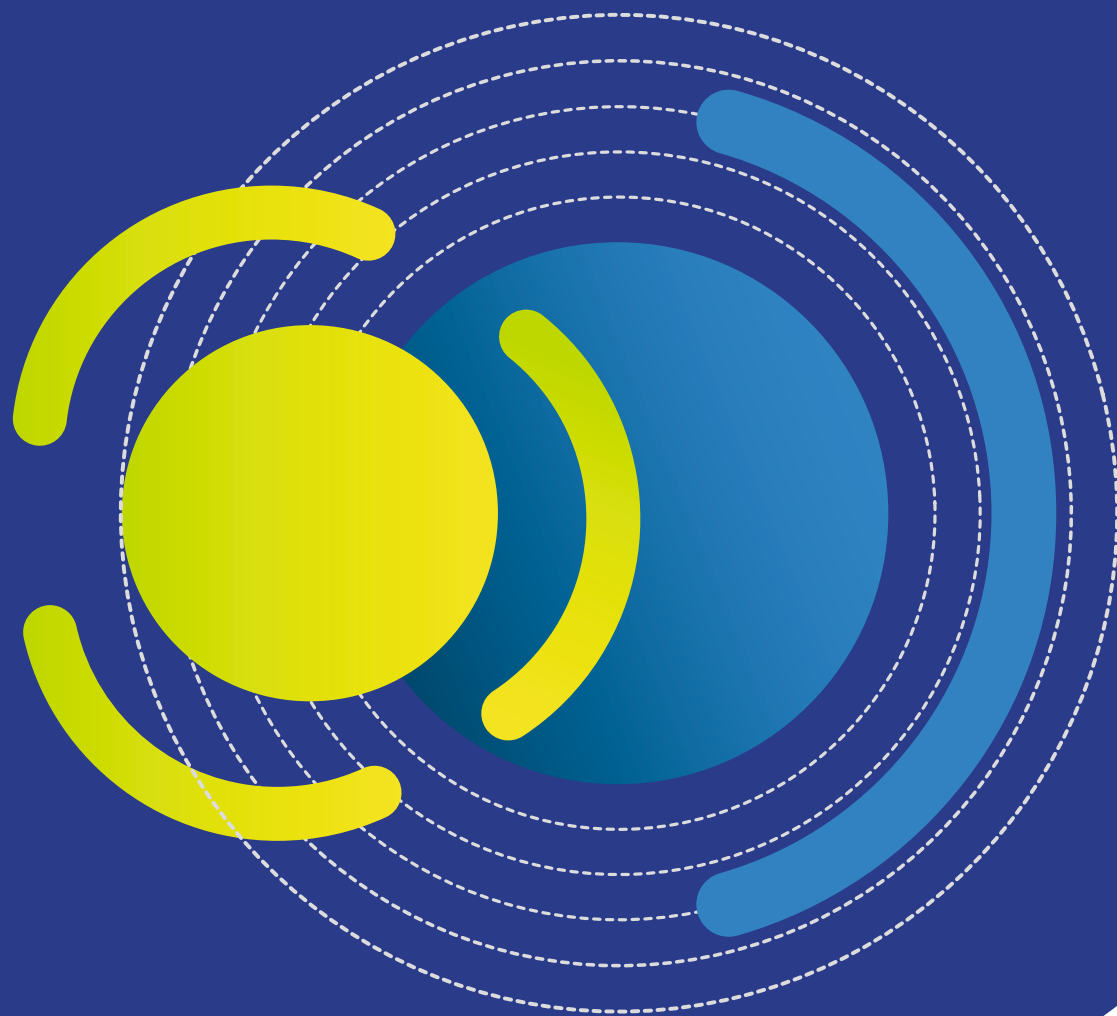
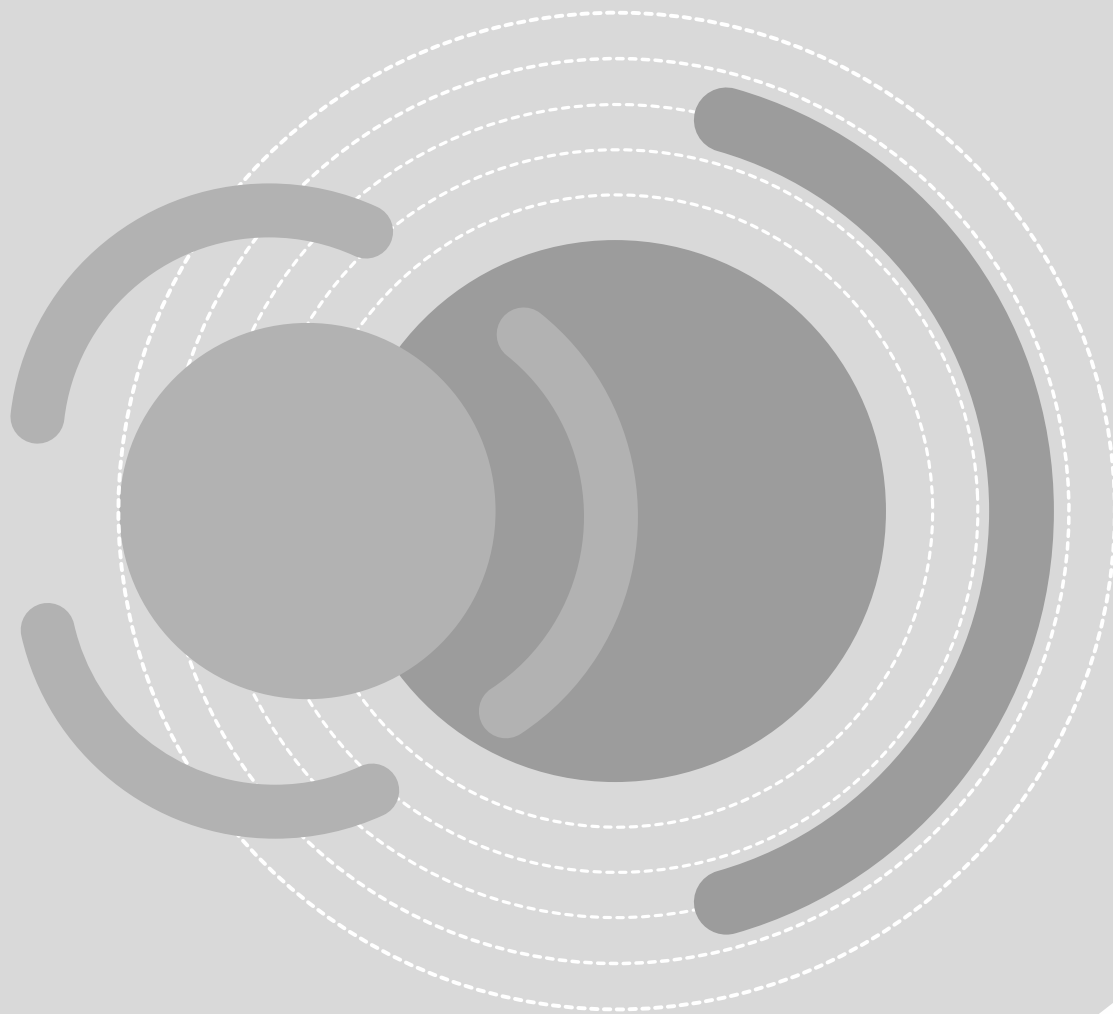

CO WARTO WIEDZIEĆ O KONIUNKTURZE GOSPODARCZEJ?

CO WARTO WIEDZIEĆ O KONIUNKTURZE GOSPODARCZEJ?

Opracowanie merytoryczne

Główny Urząd Statystyczny, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Pod kierunkiem

Mirosława Błażeja

Zespół autorski

Mirosław Błażej, Olga Gaca, Łukasz Gontarz, dr Jarosław Janecki, Agnieszka Jankowska, Hubert Stefaniak, Magdalena Święcka, dr Magdalena Ulrichs

Prace redakcyjne

Iwona Goździcka

Skład i opracowanie graficzne

Piotr Wawrzusik

ISBN 978-83-67809-21-4

Publikacja dostępna na stronie internetowej

<https://stat.gov.pl/>

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10

Przedmowa

Publikacja „Co warto wiedzieć o koniunkturze gospodarczej?”, którą Państwu przekazujemy, jest nową formą prezentacji badania koniunktury gospodarczej prowadzonego w statystyce publicznej przez Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Badanie koniunktury gospodarczej prowadzone metodą testu koniunktury oferuje szeroki wachlarz danych statystycznych oraz długie, ponad 20-letnie szeregi czasowe. Otwiera także możliwości dalszych analiz, cennych dla administracji rządowej i samorządowej, mediów, naukowców, studentów czy też przedsiębiorców i konsumentów.

Badanie jest też źródłem szybkiej informacji. Jego wyniki ukazują się w bieżącym miesiącu – tym, którego dotyczą.

Prezentując badanie koniunktury gospodarczej GUS, pragniemy przekonać Państwa, że jego wyniki to nie tylko liczne „cyferki”, ale przede wszystkim potężne nośniki informacji o gospodarce.

Badanie koniunktury gospodarczej polskiej statystyki publicznej włączone jest do systemu badań Komisji Europejskiej, a dzięki ujednocionej metodologii, wyniki uzyskane dla Polski można porównywać z danymi innych krajów, nie tylko należących do Unii Europejskiej.

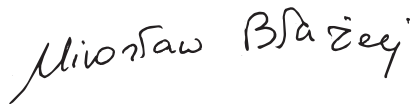
Niniejsze opracowanie ukazuje także rozwój badania, najnowsze osiągnięcia w jego obszarze, a także znacząco rozszerzone analizy statystyczne i ekonometryczne, oferowane odbiorcom naszych publikacji i danych.

Sądzymy, że już tych kilka przedstawionych powyżej walorów badania powinno być zachętą do pełnego zapoznania się z publikacją. Tekst został opracowany w formie pytań i odpowiedzi eksplorujących różne wymiary zagadnienia, choć na pewno nie wszystkie i nie zawsze w kompleksowy sposób. Zapraszamy tym samym do dalszej lektury zeszytu metodologicznego oraz wyjaśnień towarzyszących innym publikacjom i prezentacjom danych koniunktury gospodarczej statystyki publicznej.

Zespół Redakcyjny wyraża nadzieję, że opracowanie to spotka się z Państwa zainteresowaniem i będzie użytecznym źródłem informacji służącej praktycznemu wykorzystaniu bogatych wyników badania koniunktury gospodarczej.

Autorzy będą wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie odnośnie prezentowanego badania, poniższej publikacji, jak i wszelkich innych publikacji statystyki publicznej dotyczących koniunktury gospodarczej.

Dyrektor Departamentu Studiów
Makroekonomicznych i Finansów

Mirosław Błażej

Prezes

dr Dominik Rozkrut

Spis treści

Przedmowa	3
Rozdział 1.	
Co należy rozumieć pod pojęciem koniunktury?	6
Czym jest koniunktura?	7
Co to jest cykl koniunkturalny?	8
Od kiedy prowadzone są badania koniunktury gospodarczej?	10
W jaki sposób bada się koniunkturę w gospodarce?	11
Na czym polega różnica między danymi ilościowymi i jakościowymi?	13
Rozdział 2.	
Na czym polega badanie koniunktury gospodarczej prowadzone metodą testu koniunktury?	14
Na czym polega metoda testu koniunktury?	15
Skąd statystyka publiczna ma dane o opiniach przedstawicieli przedsiębiorstw?	16
O co pytamy w ankietach koniunktury gospodarczej?	17
Jak obliczane są dane wynikowe i wskaźniki koniunktury?	18
Lustra koniunktury	18
Wskaźniki proste	18
Wskaźniki złożone	18
Wskaźniki syntetyczne (ESI i SI)	19
Od kiedy prowadzone są badania koniunktury metodą testu koniunktury?	20
Jakie są zalety badania prowadzonego metodą testu koniunktury?	22
Jak powstają zasady badania koniunktury gospodarczej?	24
Czy metodologia badania koniunktury gospodarczej się zmienia?	25

Rozdział 3.

Jak interpretować dane z badania koniunktury gospodarczej?	26
Ogólne zasady i podejście	27
Do czego służą i o czym informują wskaźniki proste, złożone i syntetyczne?	28
Wskaźniki proste	28
Wskaźniki złożone	28
Wskaźniki syntetyczne	28
Co to jest sezonowość? Czy można ją wyodrębnić z wyników badania koniunktury gospodarczej?	30

Rozdział 4.

Jakie informacje o koniunkturze gospodarczej są dostępne i jak mogą być wykorzystywane?	32
Jakich danych o koniunkturze gospodarczej dostarcza statystyka publiczna?	33
Do czego mogą być wykorzystywane badania koniunktury prowadzone metodą testu koniunktury?	35
Ocena bieżącej sytuacji gospodarczej	35
Analiza cyklu koniunkturalnego	35
Prognozowanie.	35
Szczegółowe analizy i badania „ad hoc”	36
Gdzie można znaleźć dane o koniunkturze gospodarczej?	37
Czy statystyka publiczna zajmuje się prognozowaniem koniunktury gospodarczej?	40
W jaki sposób dane o koniunkturze publikowane przez GUS można porównywać z danymi z innych krajów?	41

Rozdział 5.

Jakie są dodatkowe elementy i rozwinięcia badania koniunktury gospodarczej GUS?	42
Rozszerzenia podmiotowe i przedmiotowe względem zakresu wymaganego przez regulacje europejskie	44
Dodatkowe badania koniunktury wśród eksporterów	45
Zegar cyklu koniunkturalnego	46
Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi głównych gospodarek światowych i UE	48
Wpływ pandemii COVID-19 na koniunkturę gospodarczą	50
Wpływ wojny w Ukrainie na koniunkturę gospodarczą	51
System szybkiej diagnostyki wyzwań makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym	52
Szacunki luki produktowej (przetwórstwo przemysłowe) dla danych na poziomie przedsiębiorstw	54
Wskaźnik „chomikowania pracy” (Labour Hoarding Index - LHI)	55

Rozdział 1.

Co należy rozumieć pod pojęciem koniunktury?

Czym jest koniunktura?

Koniunktura to termin ekonomiczny, który odnosi się do ogólnego stanu gospodarki lub jej fluktuacji. Najczęściej pod pojęciem zmian koniunktury rozumie się ogół wahań zjawisk ekonomicznych w gospodarce. Obejmuje ona zmiany w produkcji, zatrudnieniu, inflacji, cenach towarów i usług oraz innych wskaźnikach ekonomicznych, które ilustrują ogólny stan gospodarki kraju lub regionu.

Koniunktura może być określana jako dobra, gdy gospodarka się rozwija i osiąga wysoki poziom aktywności gospodarczej, lub jako zła, gdy poziom aktywności gospodarczej jest niski lub obniża się (gospodarka znajduje się w recesji).

Analiza koniunktury jest istotna dla ekonomistów, polityków, przedsiębiorców czy szerokich grup osób (np. konsumentów), ponieważ pomaga zrozumieć aktualny i przyszły stan gospodarki i podejmować odpowiednie decyzje polityczne, biznesowe, zakupowe czy związane z aktywnością zawodową.

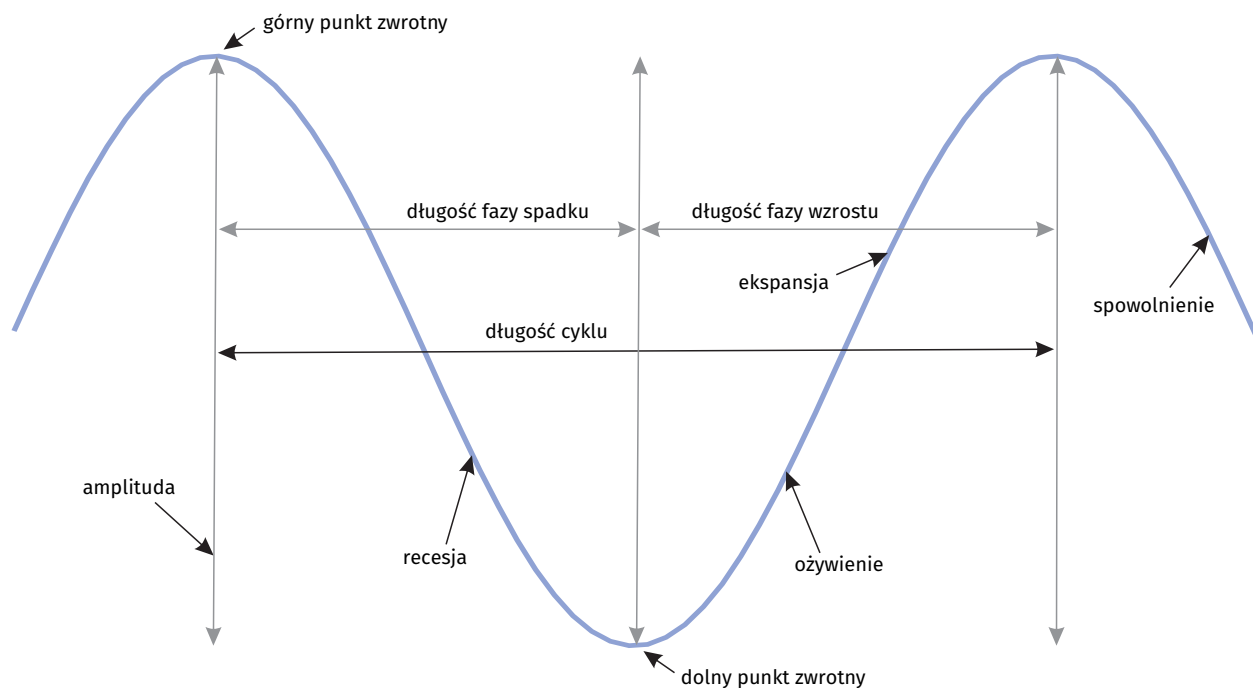
Zmiany w aktywności gospodarczej mogą być nazywane zmianami koniunktury, jeżeli są wyraziste, trwałe i przenikające wszystkie sektory gospodarki.

Co to jest cykl koniunkturalny?

W gospodarkach krajów wolnorynkowych obserwowane są różnego rodzaju wahania w przebiegu procesów gospodarczych, począwszy od zmian bardzo krótkookresowych (np. losowych) poprzez wahania sezonowe, średniookresowe cykle związane np. z procesami inwestycyjnymi i zmianami konsumpcji do długookresowych cykli związanych z postępem technologicznym czy zmianami społecznymi.

Na powyższe wahania wpływ mogą mieć i je powodować także zjawiska o charakterze nieprzewidywalnym, w tym katastrofy naturalne, pandemie jak COVID-19, kryzysy czy wojny. Naprzemienne występowanie okresów wysokiej i niskiej aktywności gospodarczej jest cechą charakterystyczną działalności gospodarczej, a jedną z przyczyn tej zmienności są cykliczne zmiany koniunktury.

Schemat klasycznego cyklu koniunkturalnego

Zrozumienie mechanizmów i przebiegu koniunktury jest niezmiernie istotne z punktu widzenia analiz makro- i mikroekonomicznych, jak i wyznaczania prognoz gospodarczych.

Cykl koniunkturalny, zgodnie z obecnie najczęściej stosowaną definicją zaproponowaną przez badaczy Burnsa i Mitchella w latach czterdziestych XX w. jest rodzajem wahań występującego w agregatach przedstawiających działalność gospodarczą. Cykle koniunkturalne – w tym ujęciu – składają się z okresów ekspansji (występują wtedy jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu dziedzinach gospodarki), recesji, depresji (spowolnienia) i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu.

Badania nad analizą cykliczną gospodarki można prowadzić w trzech nurtach, tzw. klasycznym, akceleracyjnym oraz współczesnym (tzw. wzrostowym, odchyleniowym).

Podejście klasyczne związane jest z definicją cyklu podaną przez Burnsa i Mitchella (1946) i koncentruje się na badaniu dynamiki aktywności gospodarczej w ujęciu absolutnym.

Cykle akceleracyjne dotyczą badania tempa zmian analizowanej zmiennej.

Cykle współczesne związane są z podejściem wzrostowym (*growth cycle, deviation cycle*) i skoncentrowane są na badaniu odchylenia bieżącej aktywności gospodarczej od jej wielkości potencjalnej (trendu). Zgodnie z tą definicją identyfikuje się okresy, w których następuje spadek lub wzrost aktywności w stosunku do trendu.

Cykl koniunkturalny można zatem zobrazować za pomocą komponentu cyklicznego powstałego po usunięciu z szeregu czasowego długookresowego trendu oraz krótkookresowych wahań (regularnych i nieregularnych).

Od kiedy prowadzone są badania koniunktury gospodarczej?

Badania koniunktury gospodarczej prowadzone są na świecie od XIX wieku. W latach 20. XX wieku systematyczne badania koniunktury gospodarczej w Stanach Zjednoczonych rozpoczęli Wesley Clair Mitchell oraz Arthur F. Burns. W 1919 r. Mitchell założył *National Bureau of Economic Research* (NBER) w celu prowadzenia badania cykli koniunkturalnych w Stanach Zjednoczonych. Wspólnie z Arthurem F. Burnsem opracowali metodologię zbierania danych na temat koniunktury gospodarczej, w tym wykorzystania ankiet i analizy statystycznej. W efekcie ich prac powstał **Indeks Koniunktury**, który był jednym z pierwszych narzędzi do monitorowania zmian w gospodarce.

Pierwszymi krajami w Europie, które wprowadziły badania testem koniunktury były Niemcy (instytut ifo), Francja (urząd statystyczny INSEE) oraz Włochy (urząd statystyczny ISTAT). W 1952 r. utworzono Międzynarodowy Komitet Badań Metod Koniunkturalnych (CIMCO). W 1960 r. zmienił on nazwę na Centrum Międzynarodowych Badań Tendencji Gospodarczych (CIRET – *Centre for International Research on Economic Tendency Surveys*). GUS jest członkiem CIRET od 1996 r.

CIRET stanowi forum wymiany doświadczeń i badań nad cyklem koniunkturalnym i metodami jego analizy. Co dwa lata organizuje światowe konferencje poświęcone tym zagadnieniom.

W Polsce konferencje te odbyły się dwukrotnie – w Warszawie (w 2004 r.) i Poznaniu (w 2021 r.). Konferencję w Warszawie współorganizował GUS.

Badania metodą testu koniunktury prowadzi w Polsce szereg instytucji akademickich i badawczych, w tym GUS. Główny Urząd Statystyczny regularne badania zainicjował w czerwcu 1992 r. Więcej informacji na temat historii badań testem koniunktury przedstawiono w rozdziale 2.

W ramach badań koniunktury gospodarczej w statystyce publicznej Polski (GUS oraz Urząd Statystyczny w Zielonej Górze) rozwijane są także badania eksperymentalne. Przykładami są badania dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na polskie przedsiębiorstwa (od 22 kwietnia 2020 r. do maja 2022 r.), pełnowymiarowej wojny w Ukrainie (od kwietnia 2022 r.) oraz szybkiej diagnozy najważniejszych procesów makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym (od czerwca 2022 r.).

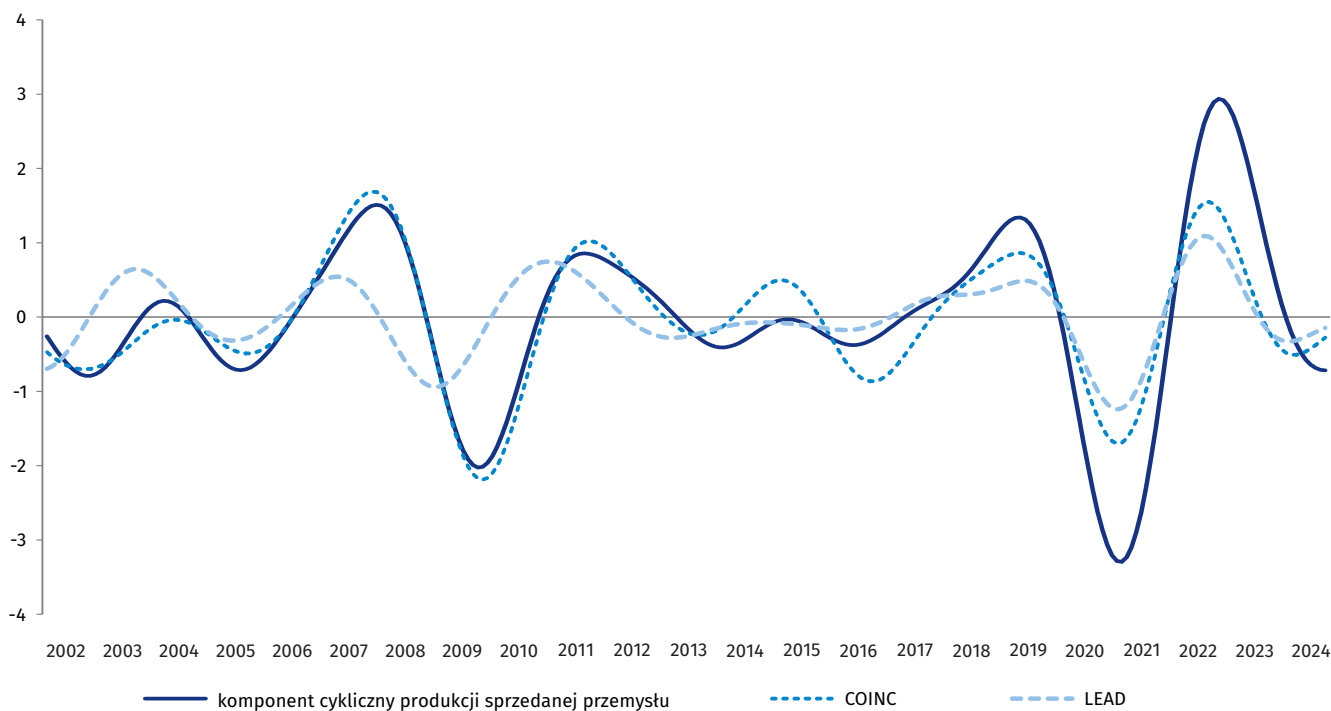
Szersze i wyczerpujące przedstawienie tych – i wielu innych – dodatkowych badań i przedsięwzięć zostało ujęte w odrębnym rozdziale publikacji (rozdziale 5).

W jaki sposób bada się koniunkturę w gospodarce?

Współczesne metody badania koniunktury gospodarczej obejmują różnorodne techniki i narzędzia, które pozwalają na analizę stanu gospodarki.

Do najpopularniejszych metod badania koniunktury gospodarczej zaliczamy dwie metody wskaźnikowe (testy koniunktury i barometry koniunktury) oraz modelowanie ekonometryczne.

Komponent cykliczny produkcji sprzedanej przemysłu na tle wyprzedzającego (LEAD) oraz równoległego (COINC) zagregowanego wskaźnika koniunktury gospodarczej

- **Testy koniunktury** (*business tendency survey*) – badania ankietowe przeprowadzane w celu określenia aktualnego stanu aktywności gospodarczej, umożliwiające szybką ocenę zmian zachodzących w różnych obszarach, branżach i sektorach gospodarki, pozwalające na poznanie opinii i nastrojów podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.
- **Barometry koniunktury** (*business cycle indicators/ barometers*) – zestawy wskaźników statystycznych (wielkości ekonomicznych) reagujące na zmiany koniunktury, dobrane w oparciu o teorię ekonomiczną i analizy statystyczno-ekonometryczne. Służą do oceny stanu i przewidywanych kierunków zmian sytuacji gospodarczej. Tu także można klasyfikować tzw. zegary koniunktury.
- **Modelowanie ekonometryczne** (*econometric models*) – techniki statystyczne i ekonometryczne pozwalające na określenie związków między zachodzącymi w gospodarce zjawiskami i zrozumienie zjawisk kształtujących koniunkturę gospodarczą. Modele ekonometryczne konstruowane są w celu diagnozowania i prognozowania trendów oraz zmian koniunktury na podstawie dostępnych obserwacji.

W analizie cyklu koniunkturalnego powszechnie stosuje się np. **strukturalne modele wektorowej autoregresji** (SVAR) pozwalające na identyfikację szoków strukturalnych, stochastyczne modele równowagi ogólnej (DSGE) do analizy interakcji sektorów gospodarki i szoków oraz modele realnego cyklu koniunkturalnego (RBC), które skupiają się na roli szoków technologicznych.

Zastosowanie **modeli przełącznikowych** (np. typu Markowa) pozwala z kolei na prognozowanie momentów zmian stanu koniunktury (reżimu) w gospodarce, są one szczególnie przydatne do wyznaczania okresów ekspansji i recesji.

Na podstawie **dynamicznych modeli czynnikowych**, uwzględniając dużą liczbę wskaźników gospodarczych szacowane są wspólne, zagregowane czynniki generujące fluktuacje koniunkturalne.

Na czym polega różnica między danymi ilościowymi i jakościowymi?

Dane ilościowe mierzą zjawiska społeczno-gospodarcze w sposób liczbowy, natomiast dane jakościowe dostarczają informacji pozwalających dokonać oceny konkretnej sytuacji, porównać właściwości lub zachowania obiektu badań w innej formie niż liczby.

W badaniach prowadzonych metodą testu koniunktury pozyskiwane są dane jakościowe obejmujące fakty i zdarzenia, które trudno jest zmierzyć ilościowo. Nazwane są one jakościowymi, ponieważ często opierają się na opiniach bezpośrednich uczestników działalności gospodarczej, czyli przedsiębiorstw i gospodarstw domowych.

Zbierane informacje mają przeważnie charakter jakościowy, tj. z zasady nie wymagają od osoby udzielającej odpowiedzi podawania żadnych liczb, a jedynie ocenę stanu lub tendencji (m.in. „dobra/zadowolająca/zła” lub „poprawia się/pozostaje bez zmian/pogarsza się”).

Dane jakościowe pozwalają także na analizę motywacji i perspektywy badanych osób (respondentów). Ponadto dane jakościowe w badaniach koniunktury pozyskiwane są zazwyczaj ze znacznym wyprzedzeniem w stosunku do oficjalnych ilościowych danych statystycznych.

Prosta i krótka ankieta pozwala na szybkie zebranie danych i udostępnienie wyników, co stanowi jedną z zalet tego podejścia. Z tego względu badanie to traktowane jest często nie tylko jako uzupełnienie, ale jako źródło informacji wyprzedzającej w stosunku do statystyki ilościowej. Pozwala także analizować behawioralne uwarunkowania procesów mikro- i makroekonomicznych. Jego celem jest dostarczenie informacji o ocenach aktualnej i przewidywanej sytuacji gospodarczej przez osoby posiadające niezbędne informacje o bieżącej sytuacji jednostki, a także planach tych jednostek na przyszłość.

Dane pochodzące z badań przeprowadzanych metodą testu koniunktury mają głównie charakter jakościowy, jednak przekształcane są do postaci liczbowych wskaźników ilościowych, aby ułatwić użytkownikom interpretację i ocenę uzyskanych wyników.

Rozdział 2.

**Na czym polega badanie koniunktury
gospodarczej prowadzone metodą testu
koniunktury?**

Na czym polega metoda testu koniunktury?

Metoda testu koniunktury wykorzystuje odpowiedzi kadry kierowniczej przedsiębiorstw na pytania o podstawowe aspekty jego funkcjonowania. Pytania kierowane są w formie ankiet do osób zaangażowanych w podejmowanie i wypracowywanie decyzji gospodarczych oraz posiadających niezbędne informacje na temat bieżącej sytuacji jednostki i planach na przyszłość (właściciele osobiście zarządzający firmami, członkowie kierownictwa/zarządu/dyrekcji przedsiębiorstwa, kierownicy działu finansowego itp.).

Celem badania jest więc zebranie informacji o ocenach aktualnej i przewidywanej sytuacji gospodarczej wyrażanych przez osoby wypracowujące decyzje ekonomiczne przedsiębiorstw.

Badanie koniunktury gospodarczej przeprowadzane metodą testu koniunktury opiera się na założeniu, że w mechanizmach wahań gospodarczych istotną rolę odgrywają procesy behawioralne, uwzględniające nie tylko ściśle uwarunkowania ekonomiczno-finansowe podmiotów gospodarczych, ale także czynniki psychologiczne. Z drugiej strony sytuacja ekonomiczno-finansowa firmy i procesy zachodzące na rynku wpływają na oczekiwania i poglądy osób podejmujących decyzje w przedsiębiorstwach.

Te wzajemnie przenikające się aspekty decyzji gospodarczych podejmowanych przez firmy znajdują odzwierciedlenie w ankietach koniunktury w ocenach bieżących i przyszłych działań gospodarczych prowadzonych przez przedsiębiorstwa.

Specyfika badania koniunktury gospodarczej, tj. odwoływanie się do opinii kadry kierowniczej, a nie do bezpośrednich danych księgowych przedsiębiorstwa, pozwala dodatkowo na przeprowadzenie badania na początku okresu sprawozdawczego, do którego odnoszą się zadawane pytania, a nie dopiero po jego zakończeniu.

Prosta i krótka ankieta pozwala na szybkie zebranie danych i udostępnienie wyników, co stanowi jedną z podstawowych zalet tego badania – dane za miesiąc są publikowane przez statystykę publiczną na kilka dni przed końcem tego miesiąca, a więc z dużym wyprzedzeniem w odniesieniu do danych ilościowych, nawet w relacji do tzw. szybkich szacunków publikowanych przez statystykę publiczną dla kilku wskaźników ekonomicznych.

Z tego względu badanie koniunktury gospodarczej prowadzone przez GUS traktowane jest często jako źródło informacji wyprzedzającej i rozszerzającej w stosunku do statystyki ilościowej, a nie tylko jako jej uzupełnienie.

Skąd statystyka publiczna ma dane o opiniach przedstawicieli przedsiębiorstw?

W badaniu koniunktury gospodarczej do zbierania opinii przedsiębiorstw wykorzystuje się szereg ankiet, są to:

- Ankieta koniunktury gospodarczej – przetwórstwo przemysłowe (AK-P), kierowana do przedsiębiorstw przemysłowych (sekcja C wg PKD2007¹).
- Ankieta koniunktury gospodarczej – budownictwo (AK-B/m), kierowana do przedsiębiorstw budowlanych (sekcja F).
- Ankieta koniunktury gospodarczej – handel (AK-H/m), kierowana do przedsiębiorstw handlowych (sekcja G).
- Ankieta koniunktury gospodarczej – usługi (AK-U/m), kierowana do przedsiębiorstw usługowych (sekcja H, I, J, K, L, M, N, R, S).

Ankiety w formie graficznej są dostępne na stronie internetowej GUS.

W budownictwie, handlu i usługach respondentami są firmy z co najmniej 1 osobą pracującą, natomiast w przetwórstwie przemysłowym są to przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 10 osób i więcej – to ostatnie wynika z faktu, że w przetwórstwie przemysłowym koncentracja aktywności gospodarczej w większych firmach jest szczególnie zaznaczona.

Badanie koniunktury gospodarczej jest realizowane z częstotliwością miesięczną; ponadto w styczniu, kwietniu, lipcu i październiku w badaniu zadawane są dodatkowe pytania z zakresu przetwórstwa przemysłowego; a w marcu i październiku także pytania dotyczące inwestycji w badaniu przetwórstwa przemysłowego, budownictwa i usług. Dodatkowo wartość poznawczą wyników badania koniunktury gospodarczej wzbogacają dołączone moduły stałe lub *ad-hoc* wypełniane na bazie dobrowolności, przykładem może być moduł diagnozujący wpływ pandemii COVID-19 czy wpływ wojny w Ukrainie na polskie przedsiębiorstwa.

Ankiety koniunktury gospodarczej udostępniane są respondentom na Portalu Sprawozdawczym GUS w formie elektronicznej.

¹ Ilekroć w publikacji znajduje się odniesienie do sekcji, działów czy podobnych grupowań, to chodzi o klasyfikację PKD2007 (tj. Polską Klasyfikację Działalności 2007).

O co pytamy w ankietach koniunktury gospodarczej?

Ankiety koniunktury gospodarczej są zgodne z regulacjami wynikającymi ze Wspólnego Zharmonizowanego Programu Unii Europejskiej Badań Koniunktury Gospodarczej i Konsumentów². Dodatkowo, poszczególne formularze są uzupełnione pytaniami wprowadzonymi ze względu na potrzeby krajowe.

Wszystkie ankiety koniunktury gospodarczej zawierają wspólne pytania, co umożliwia późniejsze porównywanie tych zmiennych między badaniami. Jednakże, ze względu na specyfikę danego sektora każde badanie zawiera także pytania o aspekty charakterystyczne dla danej branży, np. o zapasy wyrobów gotowych w przetwórstwie przemysłowym czy dominujące źródła finansowania środków obrotowych w handlu.

Pytania na formularzach pogrupowane są najczęściej na dwie grupy – oceny sytuacji bieżącej i oczekiwań (prognoz) dotyczących sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw w najbliższych trzech miesiącach.

W pierwszej grupie znajdują się m.in. pytania dotyczące:

- ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa,
- portfela zamówień, w tym zagranicznego,
- produkcji/sprzedaży,
- sytuacji finansowej, w tym w zakresie opóźnień płatności,
- barier utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej,
- wykorzystania mocy produkcyjnych³.

² Ilekroć w tym opracowaniu znajduje się odniesienie do harmonizacji badania z Programem Komisji Europejskiej, to chodzi o takie aspekty jak: zakres podmiotowy (badane sektory gospodarki) i przedmiotowy badania (w tym sformułowania pytań), terminy zbierania i przekazywania danych, metoda liczenia wskaźników, wymagania jakościowe itd.

³ Pytanie w ankiecie koniunktury gospodarczej dotyczącej przetwórstwa przemysłowego zadawane jest z częstotliwością kwartalną, natomiast w ankiecie koniunktury gospodarczej dotyczącej budownictwa z częstotliwością miesięczną.

Natomiast w drugiej grupie pytania dotyczą oczekiwań w zakresie m.in.:

- ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa,
- portfela zamówień, w tym zagranicznego,
- produkcji/sprzedaży,
- sytuacji finansowej,
- cen,
- zatrudnienia.

W dodatkowym module dotyczącym inwestycji można znaleźć pytania dotyczące m.in.:

- zmiany inwestycji rok do roku,
- źródeł finansowania inwestycji,
- struktury inwestycji,
- czynników wpływających na podejmowanie decyzji o inwestowaniu.

Dodatkowo, zadawane są pytania uzupełniające i rozszerzające, a wynikające z potrzeb krajowych, powiązane z bieżącą sytuacją gospodarczą (rynek pracy, procesy kształtowania się cen, inwestycje) lub niespodziewanymi wydarzeniami (np. pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie).

Więcej informacji o dodatkowych elementach rozszerzających badanie koniunktury gospodarczej oraz o badaniach eksperymentalnych można znaleźć w rozdziale 5.

Jak obliczane są dane wynikowe i wskaźniki koniunktury?

Otrzymywane od poszczególnych respondentów odpowiedzi stanowią podstawę do obliczania wskaźników koniunktury. Wyróżniamy ich następujące rodzaje:

Lustra koniunktury

W przypadku pytań z trzema wariantami odpowiedzi (pozytywnym (+) – oznaczającym poprawę sytuacji z punktu widzenia przedsiębiorcy, neutralnym (=) – wskazującym, że sytuacja nie uległa zmianie i negatywnym (-) – oznaczającym pogorszenie sytuacji), obliczany jest procentowy udział odpowiedzi na dany wariant pytania, co daje ostatecznie strukturę odpowiedzi sumującą się do 100%.

Wskaźniki proste

Z „lustra koniunktury” poprzez obliczenie różnicy między procentowym udziałem odpowiedzi pozytywnych (+) oraz negatywnych (-) otrzymuje się prosty wskaźnik koniunktury, zwany także saldem odpowiedzi. Wskaźnik ten przyjmuje wartości z zakresu od -100 do +100.

W pytaniach, w których dopuszcza się możliwość zaznaczenia więcej niż jednego wariantu odpowiedzi, np. w pytaniu o bariery działalności, w pierwszym etapie zliczana jest liczba przedsiębiorstw, które nie zgłaszają żadnych barier. Dla firm, które zgłaszają bariery wskaźniki dla tego pytania liczone są jako procentowy udział wskazań danego wariantu w sumie przedsiębiorstw zgłaszających występowanie barier (suma tych wskaźników może być większa od 100%, z uwagi na to, że przedsiębiorstwo może zgłosić więcej niż jedną barierę).

W przypadku pytań o charakterze ilościowym, tj. o wykorzystanie mocy produkcyjnych i zagwarantowany okres produkcji/działania, wskaźnik prosty obliczany jest jako średnia arytmetyczna uzyskanych odpowiedzi.

Obliczone na podstawie przedstawionej powyżej zasady wskaźniki proste są następnie poddawane procedurze ważenia w ramach jednolitych agregatów (uwzględniających klasę wielkości przedsiębiorstwa i rodzaj prowadzonej działalności). Jako wagi dla badania koniunktury gospodarczej wykorzystywane są przychody jednostek, dostępne z ostatnich rocznych badań działalności gospodarczej przedsiębiorstw. Mechanizm ważenia zapewnia więc, że przychody są uwzględniane w ramach jednorodnych rodzajów działalności i znaczenia ekonomicznego tej wielkości, a samo ważenie pozwala odzwierciedlić wielkość przedsiębiorstwa i jego znaczenie dla gospodarki w wynikach badania.

Wskaźniki złożone

Wybrane wskaźniki proste są następnie wykorzystywane do konstrukcji tzw. złożonych wskaźników koniunktury. Te z kolei pozwalają na bardziej ogólne spojrzenie na stan koniunktury w danym sektorze gospodarki. Przykładem jest **wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury**. Jest on obliczany osobno dla każdego z badanych sektorów gospodarki jako średnia arytmetyczna dwóch wskaźników prostych, dotyczących bieżącej i przewidywanej ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw. Wskaźnik ten jest obecnie podstawowym wskaźnikiem, którym posługuje się GUS w swoich publikacjach, chociaż nie jest on objęty harmonizacją badania na poziomie europejskim.

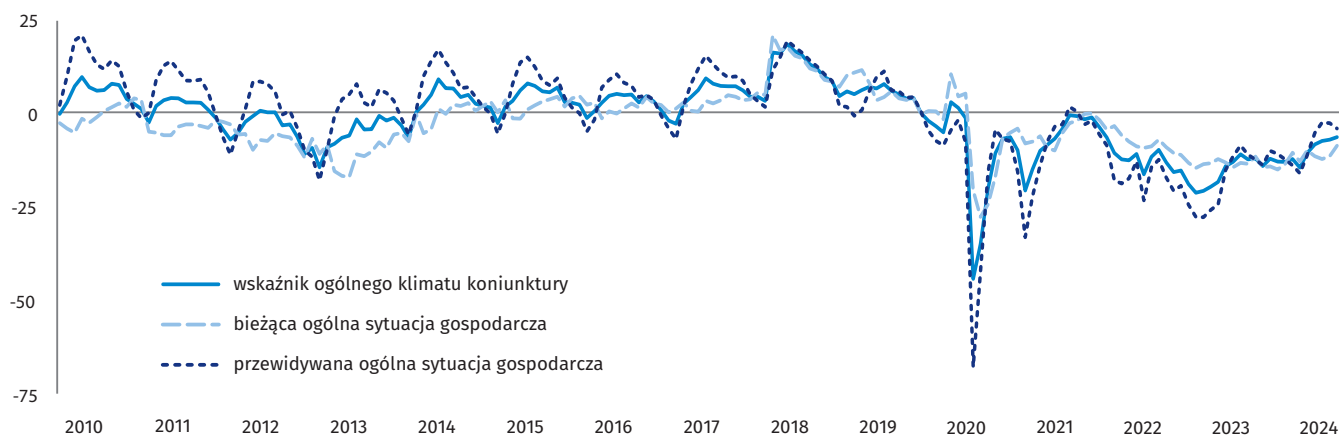
Innym przykładem wskaźników złożonych są tzw. **wskaźniki ufności** – WU (*confidence indicators* – CI) konstruowane według jednolitej metodologii ustalonej w ramach Unii Europejskiej, z wykorzystaniem wybranych wskaźników prostych dotyczących różnych pytań dla każdego z sektorów gospodarki. W zależności od badania, są one liczone z wyrównanych sezonowo dwóch (budownictwo) lub trzech wskaźników prostych (przetwórstwo przemysłowe, handel detaliczny, usługi).

Wskaźniki syntetyczne (ESI i SI)

Na podstawie wskaźników prostych, stanowiących podstawę wskaźników ufności, agregowanych z przyporządkowanymi im wagami (dla przemysłu – 40%, usług – 30%, budownictwa

– 5%, handlu detalicznego – 5%, konsumentów – 20%) Komisja Europejska wylicza także wskaźnik syntetyczny – tzw. **wskaźnik odczuć ekonomicznych** (*Economic Sentiment Indicator* – ESI⁴). Metodologia liczenia tego wskaźnika jest wykorzystywana przez GUS do liczenia własnego wskaźnika syntetycznego dla Polski – **Ogólnego wskaźnika syntetycznego koniunktury gospodarczej GUS (SI)**. Nie uwzględnia się w nim jednak wyników badania kondycji gospodarstw domowych (postaw konsumenckich). Wagi wykorzystywane przy liczeniu SI przez GUS są dostosowane do braku danych z koniunktury konsumenckiej i wynoszą: przetwórstwo przemysłowe – 50%, usługi – 38%, handel detaliczny – 6%, budownictwo – 6%.

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury i jego składowe w sekcji przetwórstwo przemysłowe

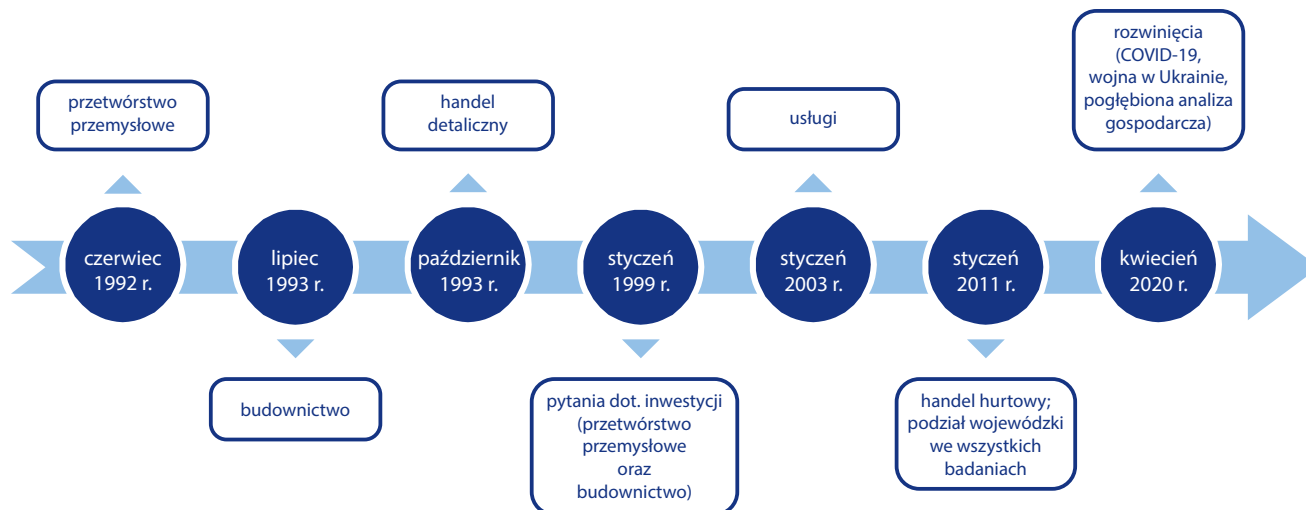
⁴ Wskaźnik odczuć ekonomicznych (*Economic Sentiment Indicator* – ESI) liczony jest od 1985 r. przez Komisję Europejską dla poszczególnych krajów członkowskich Unii Europejskiej, jak i całej Unii oraz strefy euro.

Od kiedy prowadzone są badania koniunktury metodą testu koniunktury?

Historia badań koniunktury gospodarczej prowadzonych metodą testu koniunktury sięga w Europie przełomu lat 40-tych i 50-tych XX wieku. Pierwsze badania koniunktury tego typu wdrożono w niemieckim Instytucie Badań Gospodarczych (*Institut für Wirtschaftsforschung* – ifo), francuskim Narodowym Instytucie Statystyki i Badań Ekonomicznych (*Institut National de la Statistique et des Études Économiques* – INSEE) oraz włoskim Narodowym Instytucie Statystyki (*Istituto Nazionale di Statistica* – ISTAT).

Rosnące zainteresowanie badaniami koniunktury, w tym możliwościami ich wykorzystywania do opisywania bieżącej i przyszłej sytuacji gospodarczej spowodowało, że w 1952 r. zachodnioeuropejskie instytuty badawcze zajmujące się tą tematyką (w tym m.in. ifo, INSEE oraz włoski Narodowy Instytut Badań Koniunktury – *Istituto Nazionale per lo Studio della Congiuntura* – ISCO) utworzyły Międzynarodowy Komitet Badań Metod Koniunkturalnych (*Comité International pour l'Etudes des Méthodes Conjoncturelles* – CIMCO). W 1960 r. zmienił on nazwę na Centrum Międzynarodowych Badań Tendencji Gospodarczych (*Centre for International Research on Economic Tendency Surveys* – CIRET).

Historia badania koniunktury gospodarczej GUS

W ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej jakościowe badania koniunktury gospodarczej objęto harmonizacją na podstawie Decyzji Komisji Europejskiej z dnia 15 listopada 1961 r. Pierwsze ujednolicone wskaźniki z przetwórstwa przemysłowego dla krajów członkowskich zaczęto publikować w 1962 r. W 1966 r. wdrożono zharmonizowane badanie koniunktury w budownictwie i inwestycji w przetwórstwie przemysłowym, a w 1984 r. – koniunktury w handlu detalicznym. Ze względu na zwiększającą się w gospodarce rolę pozostałych usług, w 1996 r. badaniami europejskimi objęto także jednostki tego sektora.

Na początku lat 90-tych OECD i Komisja Europejska (Dyrekcja Generalna do spraw Ekonomicznych i Finansowych DG ECFIN – odpowiedzialna za badania koniunktury – oraz Eurostat) zainicjowały cykl warsztatów dla przedstawicieli krajów Europy Środkowo-Wschodniej (głównie urzędów statystycznych), które miały pomóc we wprowadzaniu badań koniunktury w tych krajach. Przedstawiciele Głównego Urzędu Statystycznego od początku brali udział w warsztatach organizowanych przez OECD i Komisję Europejską. Pozwoliło to na stosunkowo szybkie wdrożenie w GUS regularnego badania koniunktury gospodarczej.

W czerwcu 1992 r. jako pierwsze zostało wprowadzone badanie koniunktury w przetwórstwie przemysłowym, w lipcu 1993 r. rozpoczęto badanie koniunktury w budownictwie, a w październiku tego samego roku – w handlu detalicznym. W styczniu 2003 r. podjęto badania koniunktury w usługach. Od stycznia 2011 r. badaniem koniunktury w handlu objęto również podmioty prowadzące działalność w zakresie handlu hurtowego⁵.

⁵ Badanie handlu hurtowego, prowadzone przez statystykę w Polsce nie jest objęte Wspólnym Zharmonizowanym Programem Unii Europejskiej Badań Koniunktury Gospodarczej i Konsumentów. Odbywa się jednak wg. analogicznego schematu, a jest cennym i unikalnym uzupełnieniem informacji, jaka jest dostarczana odbiorcom w obszarze tego typu badań w Polsce.

Jakie są zalety badania prowadzonego metodą testu koniunktury?

Odpowiedzi na ankiety udzielane są przez kadre kierowniczą (właściciele firm, członków kierownictwa/zarządu/dyrekcji przedsiębiorstwa, kierowników działu finansowego itp.), która posiada najlepsze rozeznanie w sytuacji prowadzonej przez nich firmy. Gwarantuje to wysoki stopień wiarygodności danych i pozwala przedstawić obraz gospodarki widziany oczyma przedsiębiorców. Ich oceny jako osób kierujących działalnością przedsiębiorstw stanowią podstawę podejmowania różnego rodzaju decyzji gospodarczych w firmach, co następnie przekłada się na procesy tak mikro-, jak i makroekonomiczne w Polsce.

W przypadku badania koniunktury gospodarczej prowadzonego przez GUS, informacje wynikowe dotyczą tego samego miesiąca, w którym zbierane są dane. Wyniki tego badania stanowią więc bardzo szybką informację o bieżącym stanie gospodarki, co jest istotne przy opracowywaniu analiz i prognoz rynkowych.

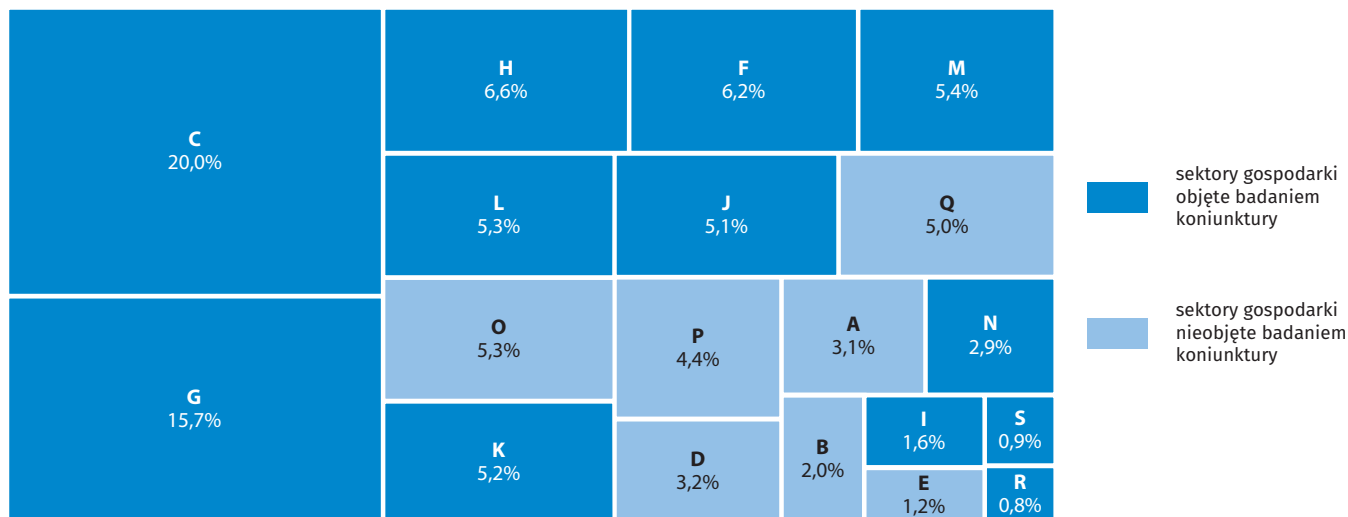
Badanie koniunktury gospodarczej prowadzone metodą testu koniunktury dostarcza dodatkowo komplementarnych, w stosunku do innych źródeł informacji, danych empirycznych dotyczących poszczególnych aspektów procesów gospodarczych. Badanie to jest prowadzone przez GUS z częstotliwością miesięczną, obejmuje podmioty należące do różnych grupowań ze względu na rodzaj prowadzonej działalności i wielkość przedsiębiorstwa, a także dostarcza danych w ujęciu wojewódzkim.

Diagram na str. 27 obrazuje, jaką część polskiej gospodarki (biorąc pod uwagę wartość dodaną brutto) obejmuje swoim zakresem badanie koniunktury gospodarczej GUS. Szereg sekcji nieobjętych badaniem ma charakter nierynkowy, stąd badanie testem koniunktury nie byłoby dla nich adekwatne.

Jest to więc szerokie badanie, obejmujące swym zasięgiem ogromną część sekcji gospodarki, gdzie przeważają mechanizmy rynkowe i w związku z tym może być uznane jako reprezentujące praktycznie całość mechanizmów rynkowych w gospodarce. Ze względu na fakt, że badanie jest zharmonizowane z badaniami unijnymi, wyniki są porównywalne na poziomie międzynarodowym, m.in. z krajami europejskimi oraz OECD, gdzie tego typu badanie jest prowadzone.

Dane jakościowe z badania koniunktury mogą być w szerokim zakresie agregowane, a otrzymane w ten sposób wskaźniki proste, jak i złożone mogą być porównywane ze wskaźnikami ilościowymi. Na podstawie publikowanych danych i wskaźników odbiorcy badań mogą budować szeroki wachlarz własnych indyktorów. Biorąc pod uwagę fakt, że badanie koniunktury gospodarczej jest prowadzone w GUS od ponad 30 lat, wyniki te można wykorzystywać do różnego rodzaju analiz długookresowych.

Udział poszczególnych sektorów gospodarki (wg sekcji PKD2007) w wartości dodanej brutto (WDB) w 2022 r.

- A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- B. Górnictwo i wydobywanie
- C. Przetwórstwo przemysłowe
- D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- E. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- F. Budownictwo
- G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- H. Transport i gospodarka magazynowa
- I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- J. Informacja i komunikacja
- K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- P. Edukacja
- Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- S. Pozostała działalność usługowa
- T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcja nie została przedstawiona na diagramie, ze względu na jej niewielki udział w WDB na poziomie 0,01%)

Jak powstają zasady badania koniunktury gospodarczej?

Zasady prowadzenia badania koniunktury gospodarczej są określone we Wspólnym Zharmonizowanym Programie Unii Europejskiej Badań Koniunktury Gospodarczej i Konsumentów.

Wszystkie kraje biorące udział w Programie mają obowiązek spełnienia wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie podstawowych założeń metodologicznych, mogą jednak dostosowywać zasady prowadzenia badania do potrzeb krajowych, np. poprzez dołączanie do ankiet dodatkowych pytań czy badanie sektorów gospodarki ważnych dla danego kraju, a nieobjętych Programem.

Zasady metodologiczne są przedmiotem dyskusji na spotkaniach – zarówno krajowych (z grupami eksperckimi i środowiskami naukowymi), jak i zagranicznych (konferencje i warsztaty organizowane przez Komisję Europejską i OECD, konferencje CIRET itp.). W oparciu o doświadczenia organizacji i instytucji prowadzących badania koniunktury, między innymi w zakresie metod gromadzenia informacji czy obliczania wskaźników, dokonuje się aktualizacji zasad metodologicznych. Pracownicy polskiej statystyki publicznej uczestniczą aktywnie we wspomnianych spotkaniach i inicjatywach.

Czy metodologia badania koniunktury gospodarczej się zmienia?

Zmiany w otaczającej nas rzeczywistości wpływają na rynek, jego uwarunkowania, jak i zachowania podmiotów na rynku. Statystyka publiczna stara się nadążyć za tymi zmianami i adaptować się do nowych warunków. Często znajduje to odzwierciedlenie w zmianach klasyfikacji (usuwanie lub dodawanie nowych grupowań w istniejących klasyfikacjach, tworzenie nowych klasyfikacji) na poziomie krajowym i międzynarodowym, jak i sposobie prowadzenia badań, budowie ankiet czy całkowicie nowych badaniach statystycznych i inicjatywach badawczych.

Badanie koniunktury gospodarczej nie odbiega pod tym względem od innych badań prowadzonych w GUS. Od momentu wprowadzenia podlegało ono szeregom zmian, zarówno w zakresie przedsiębiorstw objętych badaniem (co zostało przedstawione w podrozdziale *Od kiedy prowadzone są badania koniunktury metodą testu koniunktury?*), jak i zawartości ankiet czy sposobie prezentacji wyników.

Ostatnie lata szczególnie obfitują w nowe inicjatywy i rozszerzenia badań o nowe wymiary analityczne i zagadnienia oraz pogłębione analizy wykorzystujące dane z tego zakresu. Były to m.in.:

- w 2011 r. wprowadzono schemat losowania prób umożliwiający prezentację wyników w podziale na województwa,
- w 2018 r. przebudowano gruntownie formę i układ publikowanych danych (tak w zakresie Informacji sygnałnej, jak i publikacji),
- w kwietniu 2020 r. dołączono aneks dodatkowych pytań o wpływ pandemii COVID-19 na sytuację przedsiębiorstw. Badanie kontynuowano do maja 2022 r. (momentu zniesienia stanu epidemii),

- w 2021 r. wdrożono zmiany uzgodnione na poziomie unijnym w zakresie pytań o inwestycje (rezygnacja z osobnej ankiety w badaniu koniunktury w przetwórstwie przemysłowym oraz budownictwie i przeniesienie pytań inwestycyjnych do głównego modułu ankiet, zmiana charakteru pytań inwestycyjnych z „ilościowego” na „jakościowe” oraz dodanie pytań inwestycyjnych do obszaru usług),
- w 2021 r. dodano pytanie o łatwość⁶ przewidywania przyszłego rozwoju sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa we wszystkich ankietach koniunktury gospodarczej,
- w kwietniu 2022 r. dołączono aneks pytań dotyczących szeregu aspektów wpływu pełnowymiarowej wojny w Ukrainie na przedsiębiorstwa,
- w czerwcu 2022 r. dodano zestaw pytań diagnozujących na poziomie przedsiębiorstw procesy makroekonomiczne o kluczowym obecnie znaczeniu dla gospodarki (inwestycje, zjawiska na rynku pracy oraz procesy cenowe),
- w lutym 2024 r. do ankiety usługowej dodano pytanie dot. utrudnień w prowadzeniu działalności transgranicznej na rynku Unii Europejskiej. Było to badanie jednorazowe, diagnozujące ocenę polskich eksporterów usług co do warunków prowadzenia działalności usługowej w innych krajach UE. Działanie to odbyło się na rzecz prowadzonej obecnie w UE analizy i działań reformy wspólnego rynku usług i na potrzeby formułowania stanowiska Polski w tym zakresie.

⁶ Celem pytania jest diagnoza stabilności i przewidywalności warunków rynkowych, w jakich działa przedsiębiorstwo, a dalej diagnoza stopnia nieprzewidywalności warunków rynkowych w danym okresie – pomiar skali niepewności i ryzyka w gospodarce.

Rozdział 3.

Jak interpretować dane z badania koniunktury gospodarczej?

Ogólne zasady i podejście

Jak zaprezentowano w rozdziale *Jak obliczane są dane wynikowe i wskaźniki koniunktury?* wskaźniki struktury odpowiedzi („lustra koniunktury”) sumują się do 100% (przykładowa struktura to: 30% odpowiedzi pozytywnych, 50% neutralnych, 20% ocen negatywnych). W tym konkretnym przypadku wskaźnik prosty wyliczony z podanej struktury będzie wynosić plus 10 i informować o przewadze uzyskanych opinii pozytywnych nad negatywnymi.

Warto jednak zaznaczyć, że analiza wskaźników koniunktury powinna uwzględniać pewien horyzont czasowy, pozwalający na identyfikację kierunków zmian w gospodarce (analiza trendów), a nie tylko poziom kształtowania się danego czynnika w danym momencie. Analizując wyniki należy więc zwrócić uwagę nie tylko na to, czy omawiany wskaźnik przyjmuje wartość dodatnią czy ujemną w danym momencie, ale także na to, jaki jest kierunek zmian obserwowanych w badanym sektorze gospodarki. W tym celu konieczne jest porównanie wartości wskaźnika z danego punktu czasowego z jego wartością w poprzednim, lub – szerzej – poprzednich momentach.

Przy interpretacji wskaźników (zwłaszcza w przekroju wojewódzkim) należy pamiętać, iż wyniki prezentujące opinie przedsiębiorstw przypisywane są do województwa, w którym znajduje się ich siedziba. Oznacza to, że np. odpowiedzi przedsiębiorstwa mającego siedzibę w województwie mazowieckim będą agregowane w ramach tego konkretnego województwa, pomimo tego, że działalność podmiotu może wykraczać poza jego granice, a nawet poza granice Polski.

Do czego służą i o czym informują wskaźniki proste, złożone i syntetyczne?

Wskaźniki proste

W przypadku wskaźników prostych, stanowiących większość wskaźników liczonych w ramach badania, użytkownik otrzymuje konkretną informację dotyczącą konkretnego zjawiska, np. czy oceny lub przewidywania dotyczące sytuacji finansowej przedsiębiorstw w danym sektorze gospodarki są pozytywne lub negatywne (odpowiednio dodatnia i ujemna wartość wskaźnika⁷) czy też zgłaszany jest brak zmian w tym zakresie.

Nieco innym przykładem wskaźników prostych są bariery ograniczające działalność przedsiębiorstw. W tym przypadku respondenci mogą zaznaczyć w odpowiedziach nawet kilka takich barier. Następnie liczony jest udział procentowy każdej z nich w liczbie respondentów, którzy wskazali wystąpienie barier, wskazujący jaki odsetek przedsiębiorców uważa daną barierę za uciążliwą i tworzący pewnego rodzaju „hierarchię” czynników ograniczających działalność przedsiębiorstw.

Nieliczne w badaniu wskaźniki ilościowe pokazują z kolei rozmiar danego zjawiska, np. w jakim procencie przedsiębiorstwa z danej branży wykorzystują swoje moce produkcyjne.

Wskaźniki złożone

Wskaźniki złożone mają łączyć różne obszary (rodzaje działalności) czy horyzonty (diagnoza, prognoza), co ma na celu wskazanie szerszego obrazu niż wskaźniki proste. Obrazu pozwalającego na ogólne spojrzenie na stan koniunktury w danym sektorze gospodarki.

Jak już wspomniano we wcześniejszej części publikacji przykładem może tu być wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury. Wzorowany jest on na wskaźniku złożonym stosowanym przez Instytut Badań Gospodarczych przy Uniwersytecie Monachijskim (ifo). Wskaźnik ten, podobnie jak wskaźniki proste, może przyjmować wartości od -100 do +100, wartości poniżej zera są oceniane jako negatywne (wskazujące na gorszą koniunkturę), a powyżej zera – jako pozytywne (wskazujące na dobrą koniunkturę). Wskaźnik przyjmujący wartość równą zero występuje w sytuacji, gdy przedsiębiorcy sygnalizują, że koniunktura nie zmienia się.

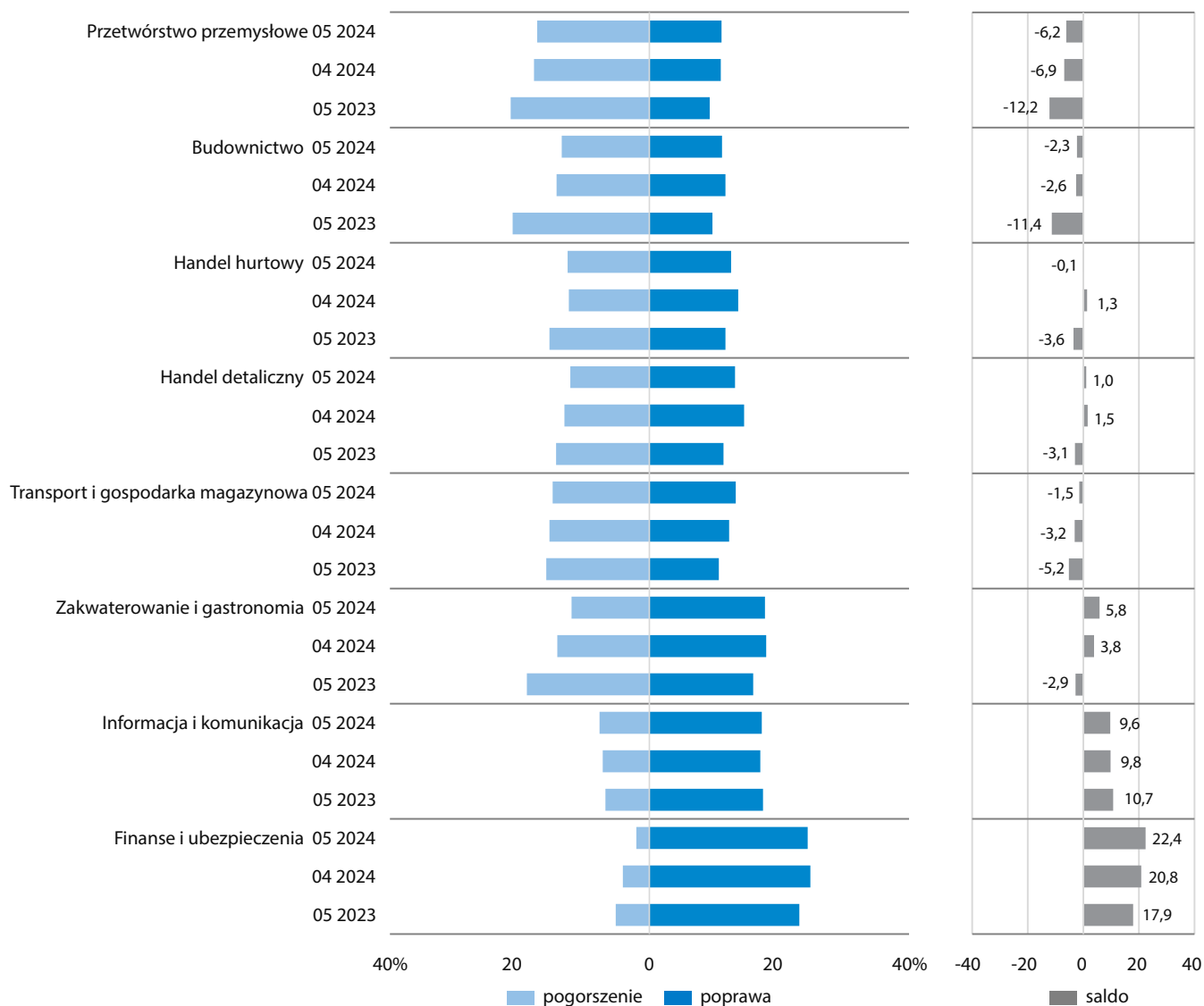
Wskaźniki syntetyczne

W odróżnieniu od wskaźników złożonych, które mają odzwierciedlać sytuację w danym sektorze gospodarki, wskaźniki syntetyczne służą ocenie ogólnych nastrojów całej gospodarki. Przykładem wskaźnika syntetycznego jest np. wskaźnik ESI liczony przez Komisję Europejską dla całej Unii Europejskiej, jaki i poszczególnych krajów członkowskich, a także wskaźnik SI wyliczany i publikowany przez statystykę polską, a nawiązujący na metodologii europejskiej, który ma obrazować całościowo sytuację w polskiej gospodarce.

Ogólny wskaźnik syntetyczny koniunktury gospodarczej GUS (SI), podobnie jak wskaźnik ESI jest zestandaryzowany wobec poziomowi 100, w związku z tym wartości tego wskaźnika powyżej 100 wskazują, że SI kształtuje się na poziomie powyżej długookresowej średniej (sygnał dobrej koniunktury), podczas gdy wartości poniżej 100 – SI jest poniżej tej średniej (sygnał gorszej koniunktury).

⁷ W polskiej statystyce publicznej przyjęto konwencję, że wzrost wskaźnika w badaniu koniunktury jest z założenia sygnałem poprawy, natomiast jego spadek – sygnałem pogorszenia.

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w poszczególnych sektorach gospodarki – procent wskazań na pogorszenie lub poprawę koniunktury oraz saldo odpowiedzi

Co to jest sezonowość? Czy można ją wyodrębnić z wyników badania koniunktury gospodarczej?

Wiele badanych zjawisk społecznych i gospodarczych charakteryzuje się sezonowością, tj. występowaniem powtarzającego się w kolejnych latach wzorca zmian poziomu zjawiska w ciągu roku, tzw. wahań sezonowych (jednym z przykładów takich wahań jest spadek nastrojów jednostek budowlanych w okresie zimowym, gdy ciężkie warunki atmosferyczne często determinują przerwanie prac). Oznacza to, że szeregi czasowe o częstotliwości większej niż roczna (np. kwartalne, miesięczne), zawierają tzw. składową sezonową. Występowanie w szeregu czasowym efektu sezonowego utrudnia formułowanie wniosków na temat krótkookresowych zmian poziomu zjawiska na podstawie danych surowych, gdyż samo porównanie wartości dla dwóch kolejnych miesięcy/kwartałów nie pozwala rozstrzygnąć, czy mamy do czynienia z rzeczywistą zmianą kształtowania się zjawiska czy też zmianą wynikającą z efektu sezonowego.

Zgodnie z metodologią badania, podmioty wypełniające ankietę powinny udzielać odpowiedzi z wyłączeniem wpływu czynnika sezonowego, czyli z pominięciem zmian charakterystycznych dla danego okresu roku, lecz w praktyce nie zawsze ma to miejsce. Wobec tego, m.in. w celu wyodrębnienia trendu kształtowania się danego wskaźnika, wybrane szeregi czasowe są wyrównywane sezonowo. Wyrównywanie sezonowe wykonuje się poprzez dekompozycję szeregu na składowe za pomocą metod analizy szeregów czasowych. Wśród wyodrębnianych w ten sposób elementów szeregu znajduje się wspomniana wyżej składowa sezonowa, którą następnie usuwa się z szeregu poprzez odjęcie (składnik sezonowy addytywny) lub podzielenie przez oszacowane jej wartości (składnik sezonowy multiplikatywny), zależnie od zastosowanego modelu dekompozycji szeregu⁸.

W GUS do wyrównywania sezonowego szeregów czasowych stosowana jest metoda TRAMO/SEATS zaimplementowana w programie JDemetra+, jako jedna z dwóch metod zalecanych przez Eurostat. Wyrównywane sezonowo są wybrane wskaźniki proste, a także wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury dla każdego z prezentowanych sektorów gospodarki. Ogólny wskaźnik syntetyczny koniunktury gospodarczej GUS (SI) jest zaś konstruowany z szeregów składowych po ich odsezonowaniu – w związku z czym może być traktowany z pewnym przybliżeniem jako pozbawiony składowej sezonowej.

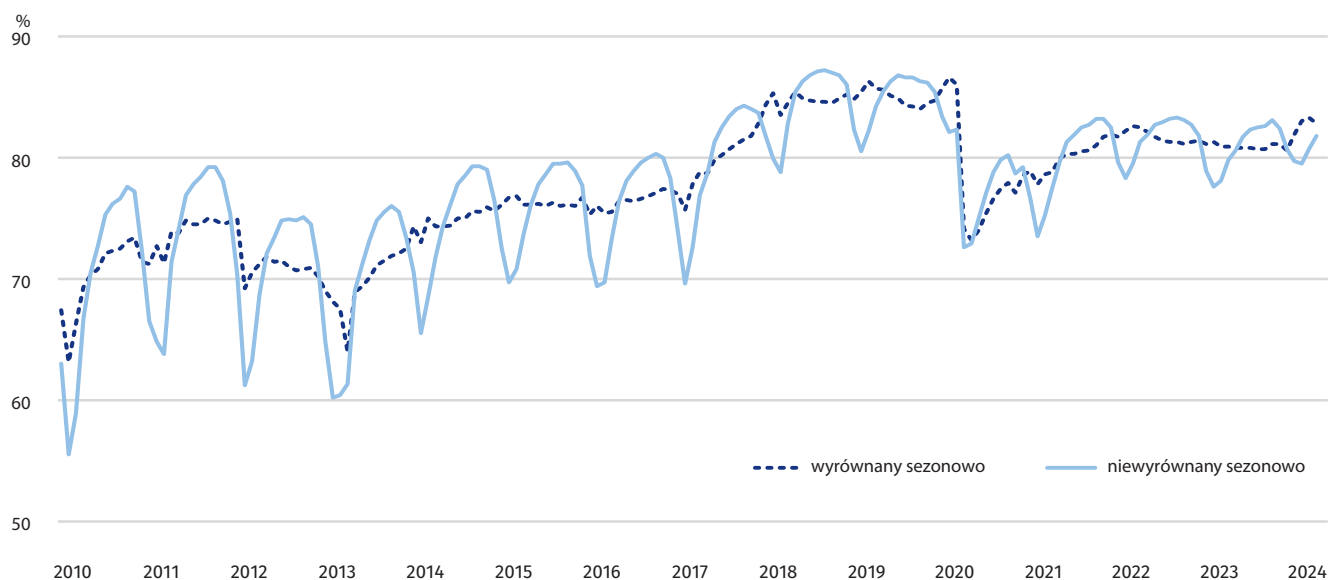
Wyrównywanie sezonowe wybranych danych koniunktury gospodarczej dokonywane jest na aktualizowanych co miesiąc całych szeregach czasowych z zastosowaniem przez cały rok stałych parametrów modelu (nowy model do wyrównywania sezonowego szeregów czasowych generowany jest w lutym każdego roku). Wyniki badania są wyrównywane sezonowo bez uwzględnienia korekty dni roboczych i efektu kalendarza – o ile ma to duże znaczenie dla danych ilościowych, to dla ocen koniunktury (oceny jakościowe) nie jest istotne. W przypadku identyfikacji wartości nietypowych dokonywana jest korekta, najczęściej automatycznie w ramach algorytmów zaimplementowanych w oprogramowaniu JDemetra+.

⁸ Zastosowanie modelu addytywnego lub multiplikatywnego zależy od charakteru szeregu. W przypadku badania koniunktury gospodarczej GUS model multiplikatywny ma zastosowanie tylko w przypadku jednego prezentowanego szeregu, model addytywny – do pozostałych szeregów.

W Komisji Europejskiej (DG ECFIN) do eliminacji wahań sezonowych od 1 maja 2022 r. stosuje się metodę TRAMO/SEATS (podobnie jak w GUS) z automatycznym wykrywaniem wartości odstających. Metoda ta zastąpiła używaną poprzednio metodę Dainties. W przypadku wskaźników złożonych przyjmuje się jednak inną kolejność przeliczeń: w GUS, w przypadku wskaźnika ogólnego klimatu wyrównuje się wskaźnik złożony, natomiast w Komisji Europejskiej – składające się na wskaźnik złożony wskaźniki proste.

Jeśli chodzi o liczony przez GUS wskaźnik SI dla Polski, stosuje się identyczną co w Komisji Europejskiej metodę – wyrównywania sezonowego na poziomie wskaźników prostych.

Wyrównany i niewyrównany sezonowo wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji budownictwo

Rozdział 4.

Jakie informacje o koniunkturze gospodarczej są dostępne i jak mogą być wykorzystywane?

Jakich danych o koniunkturze gospodarczej dostarcza statystyka publiczna?

Realizując jedno ze swoich zadań jakim jest upowszechnianie danych opracowanych na podstawie prowadzonych badań, statystyka publiczna dostarcza dużej liczby danych z badania koniunktury gospodarczej.

Dla użytkowników danych udostępniane są różnego typu wskaźniki koniunktury, przedstawione szczegółowo w podrozdziale *Jak obliczane są dane wynikowe i wskaźniki koniunktury?*, w tym m.in. procentowe udziały odpowiedzi na poszczególne warianty pytań z ankiet koniunktury.

Wyniki badania dostępne są w wielu miejscach i formach prezentacji danych, m.in. w Informacji sygnałnej ogólnopolskiej (czy Informacjach sygnałnych wojewódzkich, przygotowywanych przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze), publikacji uzupełnionej bazami danych w formie plików Excel oraz w Dziedzinowych Bazach Wiedzy (DBW Koniunktura Gospodarcza). Linki do wymienionych tutaj form prezentacji danych, ale także innych dodatkowych, zamieszczono w podrozdziale *Gdzie można znaleźć dane o koniunkturze gospodarczej?*

Badaniem koniunktury gospodarczej GUS objętych jest co miesiąc około 19 tyś. przedsiębiorstw, co umożliwia prezentowanie wskaźników w licznych przekrojach (bardziej szczegółowych niż w innych tego typu badaniach prowadzonych w Polsce czy większości krajów na świecie), w tym w przekrojach wojewódzkich. Wśród prezentowanych przekrojów wymienić można sekcje, działy, grupowania PKD2007 czy klasy wielkości przedsiębiorstw biorąc pod uwagę liczbę pracujących osób. Prowadzenie badania z tak szczegółowymi przekrojami i znacznym zakresem pytań i wariantów odpowiedzi umożliwia udostępnianie użytkownikom około 6000 szeregów czasowych, wydłużanych o nowe dane każdego miesiąca.

Szczegółowy zakres dostępnych danych zaprezentowany jest na poniższym diagramie.

Zakres danych badania koniunktury gospodarczej GUS prezentowanych w publikacjach i Dziejzinowej Bazie Wiedzy

	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych		Usługi
			Handel hurtowy	Handel detaliczny	
PKD 2007	Sekcja C* Działy: 10+11+12, 13-33 MIGs**	Sekcja F*	Dział 46*	Działy 45+47* Grupowania: żywność; tekstylnia, odzież, obuwie; art. gosp. domowego ogółem; poj. samochodowe	Sekcje: H*, I*, J*, K, L, M, N, R, S Działy: 49, 55, 56, 58-65, 69-74, 77-81
Klasy wielkości		Do 9 prac. (mikro)		Do 9 prac. (mikro)	
		10-49 prac. (małe)		10-49 prac. (małe)	
		50-249 prac. (średnie)		50-249 prac. (średnie)	
		250 i więcej prac. (duże)		250 i więcej prac. (duże)	
*dane prezentowane również w przekrojach terytorialnych na poziomie wojewódzkim **Main Industrial Groupings (główne grupowania przemysłowe)					

Do czego mogą być wykorzystywane badania koniunktury prowadzone metodą testu koniunktury?

Ocena bieżącej sytuacji gospodarczej

Jednym z najważniejszych celów przeprowadzania badania koniunktury gospodarczej jest zaprezentowanie analizy bieżącej sytuacji gospodarczej w poszczególnych obszarach gospodarki, a także w gospodarce jako całości. GUS wychodzi naprzeciwko zapotrzebowaniu odbiorców takich analiz tworząc comiesięczne opracowania bieżącej sytuacji. Formy tych analiz zaprezentowano w podrozdziale *Gdzie można znaleźć dane o koniunkturze gospodarczej?*

Analiza cyklu koniunkturalnego

Wskaźniki koniunktury gospodarczej podlegają cyklicznym wahaniom, przy czym warto zaznaczyć, że długość cyklu (tzn. przejście przez cztery fazy cyklu koniunkturalnego – ożywienie, rozkwit, recesję, kryzys), jak i amplituda wahań może kształtować się nieregularnie. Wahania koniunkturalne mogą wywierać niejednakowy wpływ na różne branże (sekcje, działy, grupowania) gospodarki. Mogą być one słabiej odczuwalne w firmach produkujących towary codziennego użytku np. artykuły spożywcze, a silniej mogą one wpływać na specjalizujących się w produkcji dóbr trwałego użytku i inwestycyjnych.

Przykładem analiz GUS w tym zakresie jest, prowadzona w ramach prac statystyk eksperymentalnych, analiza cykli koniunkturalnych Polski dokonywana na podstawie złożonych (syntetycznych) wskaźników opisujących wahania koniunkturalne w całej gospodarce. Szczegóły tych prac przedstawiono w rozdziale 5.

Prognozowanie

Prognozowanie jest wieloetapowym procesem badawczym, w którym na podstawie obserwacji z przeszłości analitycy starają się przewidzieć przyszłość. W tym celu tworzone są modele, między innymi ekonometryczne, służące do wnioskowania i wskazywania na możliwe kierunki zmian zjawisk, np. gospodarczych czy społecznych.

Statystyka publiczna zajmuje się przede wszystkim zbieraniem, gromadzeniem i opracowywaniem danych statystycznych oraz ich analizowaniem, a nie prognozowaniem rozwoju sytuacji gospodarczej. Jednak w ramach badania koniunktury gospodarczej od przedsiębiorców (respondentów) zbierane są informacje cenne z punktu widzenia ich zastosowania w prognozowaniu, w tym odpowiedzi dotyczące ich przewidywań odnoszących się m.in. do przyszłego kształtowania się portfela zamówień, produkcji, sytuacji finansowej, zatrudnienia czy cen w najbliższych trzech miesiącach⁹. Wyniki badania koniunktury gospodarczej GUS mogą być jednak wykorzystywane przez różne resorty i instytucje, jak np. NBP, a także analityków bankowych/finansowych czy inne ośrodki naukowe i badawcze oraz organizacje międzynarodowe (Komisja Europejska i OECD) do przygotowywania prognoz gospodarczych.

⁹ Trzeba pamiętać, że pytania z ankiet koniunktury mają charakter jakościowy i są to subiektywne opinie respondentów, a nie konkretne „twarde” dane ilościowe.

Szczegółowe analizy i badania „ad hoc”

Szeroki zakres zbieranych i udostępnianych danych zapewnia zarówno GUS, jak i użytkownikom danych możliwość prowadzenia analiz o często zaskakującym wymiarze i kierunkach. Przykładami mogą być: analiza związków/różnic w zachowaniu podmiotów prowadzących działalność w różnych obszarach gospodarczych, porównywanie poszczególnych wskaźników koniunktury w ramach jednego sektora czy choćby analiza trafności przewidywań respondentów poprzez porównanie ich odpowiedzi na pytania diagnostyczne i odpowiadające im pytania prognostyczne.

Dzięki możliwości rozszerzania ankiet koniunktury gospodarczej o dodatkowe pytania, mogą one być doskonałym narzędziem, dzięki któremu poznać możemy tak rzadko ujmowany w badaniach statystyki publicznej aspekt behawioralny decyzji przedsiębiorstw, tj. przyczyny i mechanizmy podejmowanych decyzji gospodarczych. Badania tego typu mogą dostarczyć również szybko i „prawie w czasie rzeczywistym” diagnozę kluczowych wyzwań makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym oraz wspomóc analizę głównych procesów makroekonomicznych w horyzoncie „średniookresowym”.

Poza pracami w ramach działań wewnętrznych GUS, statystyka polska uczestniczy również w projektach międzynarodowych, które rozwijają badania oraz dostarczają nowe pomysły na wykorzystanie danych z badania koniunktury gospodarczej. Przykłady takich projektów przedstawiono w rozdziale 5.

Gdzie można znaleźć dane o koniunkturze gospodarczej?

Dane o koniunkturze gospodarczej można znaleźć na stronie głównej GUS www.stat.gov.pl w następujących zakładkach:

[Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Koniunktura](#)

- Informacja sygnałna – zawiera pierwsze syntetyczne spojrzenie na koniunkturę w danym miesiącu i ukazuje się ok. 22 dnia miesiąca, którego dotyczy.
- Publikacja (wraz z bazami Excel) – ukazuje się kilka dni po Informacji sygnałnej i zawiera dodatkowe względem Informacji sygnałnej analizy (m.in. opis barier działalności czy dodatkowy rozdział „Pogłębione pytania o aktualne zagadnienia gospodarcze”), a także bazy w formie plików Excel.
- Infografika – prezentuje wyniki badania koniunktury gospodarczej w danym miesiącu w postaci poglądowych grafik.

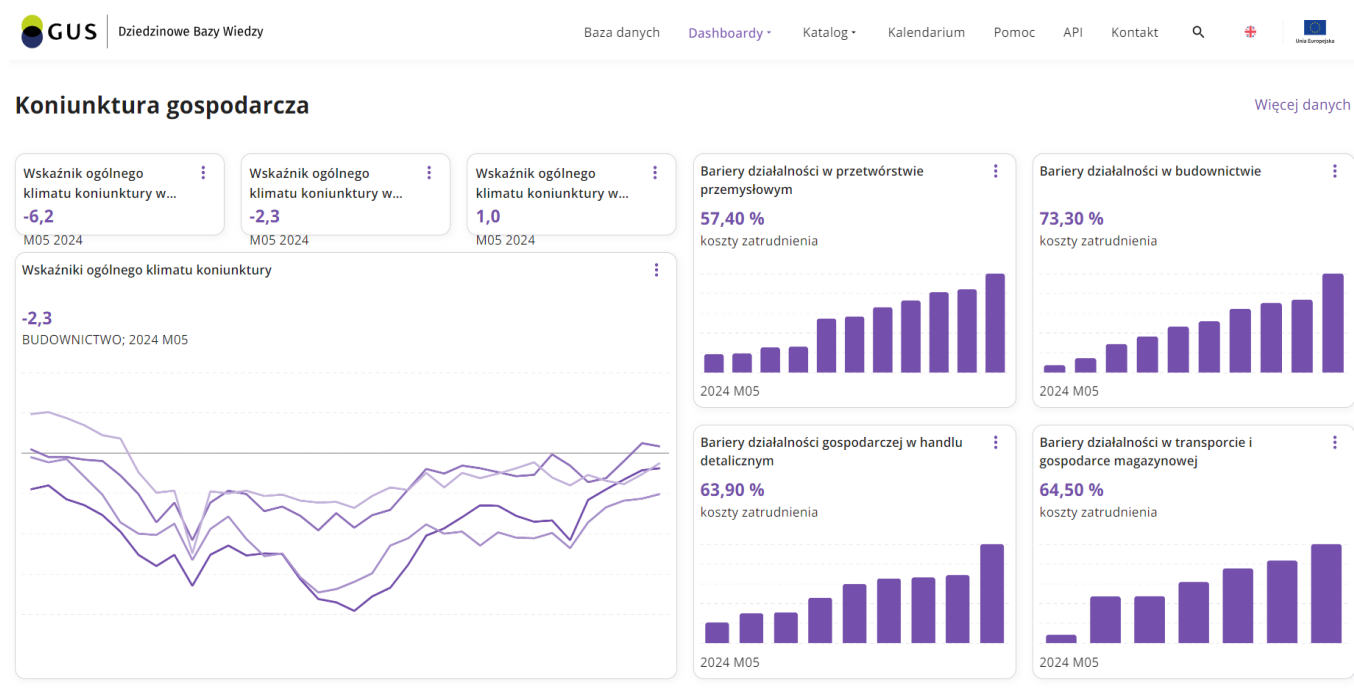
[Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Inne opracowania](#)

- Biuletyn Statystyczny – wydawany jest co miesiąc, a wybrane dane z badania koniunktury gospodarczej prezentowane są w nim zarówno jako dane niewyrównane sezonowo, jak i wyrównane sezonowo.
- Publikacja „Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju” – dane z badania koniunktury gospodarczej są jednym z elementów tej publikacji, która koncentruje się na krótkookresowej analizie zjawisk i procesów zachodzących m.in. w obszarze rynku pracy i wynagrodzeń, cen, podstawowych obszarów gospodarki narodowej (rolnictwo, przemysł, budownictwo, rynek wewnętrzny), transportu oraz handlu zagranicznego.

Ponadto wyniki badania koniunktury gospodarczej udostępniane są w różnych formach bazodanowych, w ujęciu wojewódzkim oraz jako element publikacji eksperymentalnych:

- Działynowe Bazy Wiedzy (DBW Koniunktura Gospodarcza) <https://dbw.stat.gov.pl/dashboard/17>
- Dashboard gospodarczy <https://dashboard.stat.gov.pl/>
- Bank Danych Makroekonomicznych <https://bdm.stat.gov.pl/>

Wizualizacja nowej odśłony DBW Koniunktura gospodarcza

Na stronie internetowej każdego z 16 regionalnych Urzędów Statystycznych co miesiąc udostępniana jest Informacja sygnalna „Koniunktura gospodarcza w województwie ...”

<https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/>

Równoległy oraz wyprzedzający zagregowany wskaźnik koniunktury, zegar koniunktury, a także publikacja „Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w ... r.”, gdzie między innymi prezentowana jest sytuacja cykliczna głównych gospodarek światowych oraz Unii Europejskiej, wraz z syntetycznym wskaźnikiem koincydencji pozycji cyklicznych tych gospodarek.

<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/gospodarka-przedsiębiorczość-finanse-publiczne/>

Zeszyt metodologiczny – jest podstawowym źródłem informacji o metodologii badania koniunktury gospodarczej GUS. Zeszyt metodologiczny polecamy każdemu, kto chce pogłębić swoją wiedzę o tym badaniu.

[Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Koniunktura / Koniunktura / Zeszyt metodologiczny - Badanie koniunktury gospodarczej](#)

Czy statystyka publiczna zajmuje się prognozowaniem koniunktury gospodarczej?

Zasadnicze zadania urzędów statystycznych na świecie nie obejmują kwestii budowy modeli prognostycznych – aczkolwiek są tu notowane wyjątki. W Polsce, Główny Urząd Statystyczny nie zajmuje się zasadniczo opracowywaniem prognoz ekonomicznych – jego zadaniem, przede wszystkim jest dostarczanie rzetelnych i wiarygodnych danych statystycznych. Danych, które są wykorzystywane do opracowywania prognoz przez takie instytucje jak NBP, resorty gospodarcze, ośrodki naukowe i badawcze.

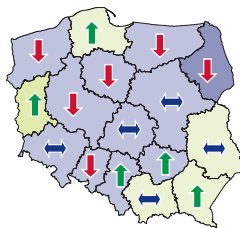
GUS natomiast prowadzi szereg prac eksperymentalnych, także w obszarach związanych z badaniami koniunktury gospodarczej (jak wspomniany wcześniej zegar koniunktury).

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury – województwa

PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE

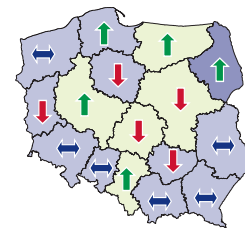
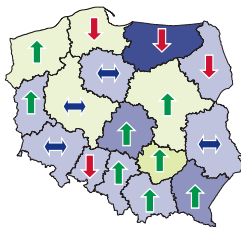
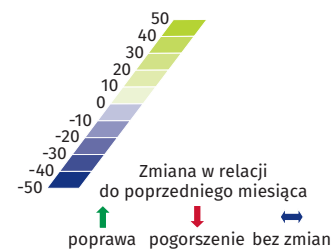
BUDOWNICTWO

HANDEL HURTOWY

HANDEL DETALICZNY

TRANSPORT
I GOSPODARKA MAGAZYNOWAZAKWATEROWANIE
I GASTRONOMIAINFORMACJA
I KOMUNIKACJA

W jaki sposób dane o koniunkturze publikowane przez GUS można porównywać z danymi z innych krajów?

Jak wcześniej wspomniano, badanie koniunktury gospodarczej GUS prowadzone jest w ramach Zharmonizowanego Programu Unii Europejskiej Badań Koniunktury Gospodarczej i Konsumentów. Oznacza to, że wyniki badań koniunktury są porównywalne na poziomie wszystkich krajów UE, a także takich krajów jak: Czarnogóra, Macedonia, Albania, Serbia czy Turcja.

Wyniki badań ze wszystkich wymienionych powyżej krajów, a także szczegółowe informacje metodologiczne dostępne są na stronie internetowej Komisji Europejskiej, pod poniższym linkiem:

[Business and consumer surveys - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/business-consumer-surveys/)

Dodatkowo wybrane wskaźniki koniunktury prezentowane są również przez OECD, pod poniższym linkiem:

[Main Economic Indicators | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://data.oecd.org/)

Rozdział 5.

Jakie są dodatkowe elementy i rozwinięcia badania koniunktury gospodarczej GUS?

Badanie koniunktury gospodarczej stało się platformą umożliwiającą wdrożenie w ramach polskiej statystyki publicznej szeregu jego uzupełnień oraz rozwinięć o zróżnicowanym charakterze i zakresie.

Część z nich to rozszerzenie zakresu pytań zadawanych w badaniu, wprowadzonych w celu uwzględnienia dodatkowych potrzeb, część to stowarzyszone z badaniem metodą testu koniunktury dodatkowe aneksy i badania eksperymentalne o różnym charakterze tak, co do ich zakresu, jak i charakteru (jednorazowe lub wykonywane systematycznie).

Dane z badania koniunktury są więc wykorzystywane w rozwijanych przez statystykę projektach badawczych, wykonywane są także dodatkowe badania z tej grupy na potrzeby innych instytucji.

Zostały one w dużym skrócie zaprezentowane w dalszej części rozdziału.

Rozszerzenia podmiotowe i przedmiotowe względem zakresu wymaganego przez regulacje europejskie

W odniesieniu do zakresu podmiotowego prowadzone jest badanie koniunktury w handlu hurtowym, dodatkowo do handlu detalicznego wymaganego w UE.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego wprowadzono szereg dodatkowych pytań, które uzupełniają ich standardowy zestaw dając użytkownikom dodatkową i pełną informację. W odniesieniu do pytań są to:

- bieżąca i przewidywana sytuacja gospodarcza jednostki,
- bieżąca i przewidywana sytuacja finansowa jednostki,
- bieżąca sprzedaż w handlu detalicznym i usługach,
- cały zestaw pytań o inwestycje w budownictwie.

W odniesieniu do zakresu barier są to pytania pozwalające respondentom wskazać na poniższe:

- koszty zatrudnienia,
- niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne,
- cały zestaw barier w handlu detalicznym.

Dodatkowe badania koniunktury wśród eksporterów

Jednym z przykładów dodatkowego projektu jest wieloletnie badanie ankietowe dotyczące działalności eksportowej firm z sekcji przetwórstwo przemysłowe przeprowadzane na zlecenie Polskiego Instytutu Ekonomicznego (PIE). Realizowane jest ono zasadniczo raz w roku na próbie kilkuset przedsiębiorstw, a podstawą do wyboru respondentów jest badanie koniunktury gospodarczej.

Ankieta wysyłana respondentom zawiera ok. 30 pytań i dotyczy szeregu zagadnień związanych z koniunkturą w zakresie działalności eksportowej przedsiębiorstw, m.in.: wartości oraz kierunków eksportu i koniunkturze na rynkach zagranicznych, wpływu wybranych czynników na działalność eksportową czy sposobów konkurencji na rynkach zagranicznych.

Innym przykładem może być badanie zrealizowane w 2024 r. wspólnie z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, a dotyczące trudności napotykanych w prowadzeniu działalności transgranicznej na jednolitym rynku Unii Europejskiej przez podmioty usługowe.

Zegar cyklu koniunkturalnego

Systematycznie prezentowany jest opracowany w GUS zagregowany wskaźnik koniunktury (zegar cyklu koniunkturalnego) ułatwiający analizę przebiegu cyklu koniunkturalnego. Oszacowano równoległy (COINC) oraz wyprzedzający (LEAD) zagregowany wskaźnik koniunktury gospodarczej. Wskaźnik równoległy (jednoczesny) odzwierciedla bieżący stan koniunktury, natomiast wyprzedzający wskaźnik koniunktury przedstawia, z pewnym określonym wyprzedzeniem, przyszły stan koniunktury gospodarczej.

Sam zegar przedstawia w sposób graficzny miejsce gospodarki w cyklu koniunkturalnym. Skonstruowany jest z wykorzystaniem różnych zmiennych gospodarczych (zagregowanych bądź też pojedynczych wskaźników) i w istotnym stopniu wykorzystuje dane ze standardowego badania koniunktury gospodarczej. Zegar jest przedstawiany graficznie w formie układu współrzędnych.

Służy on przede wszystkim do ilustracji zjawisk gospodarczych w horyzoncie średnioterminowym, a znaleźć go można wśród wyników badań eksperymentalnych w odpowiedniej zakładce badań eksperymentalnych strony internetowej GUS.

W konstrukcji zegara nawiązano do metodologii i analiz takich instytucji jak *National Bureau of Economic Research* (NBER), OECD czy Europejski Bank Centralny, ale także badań akademickich czy doświadczeń urzędów statystycznych (np. US Holandii).

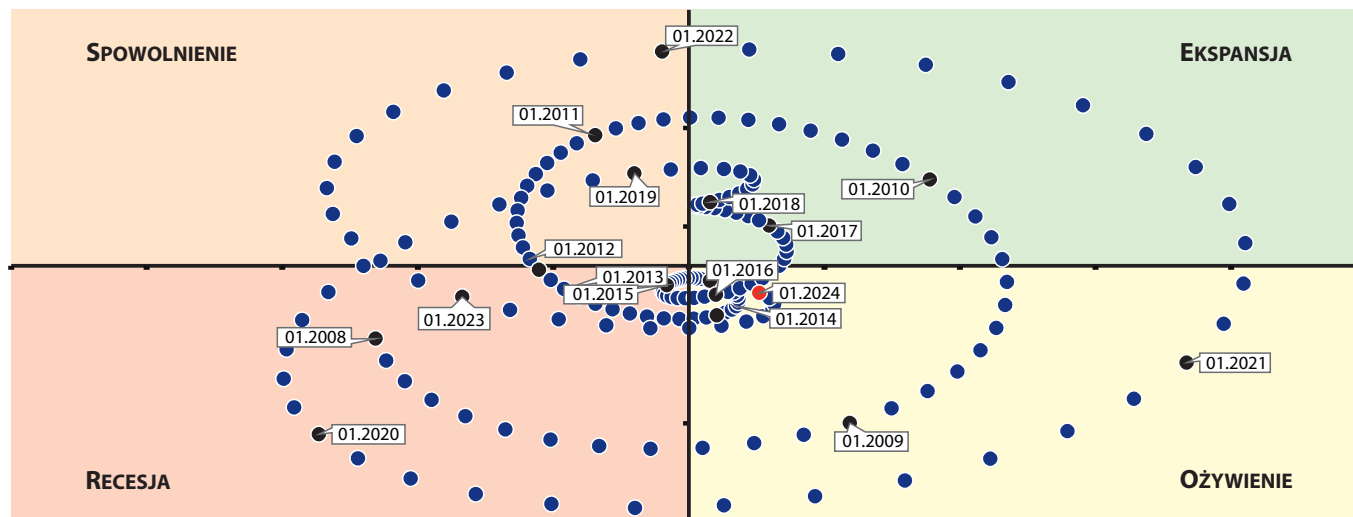
Zegar opracowano w ramach podejścia typu cyklu wzrostowego, a szeregiem odniesienia jest realna produkcja sprzedana przemysłu. Składową cykliczną wyodrębnia się za pomocą filtra Christiano-Fitzgeralda dla pasma 2-8 lat, przy czym prowadzono także eksperymenty z innymi filtrami oraz modelami ukrytych łańcuchów Markowa.

Metody oceny powiązań pomiędzy zmiennymi obejmowały szereg podejść, jak analiza graficzna, analiza korelacji jednoczesnych i korelacji krzyżowych, analiza punktów zwrotnych, analiza cross-spektralna – współczynnik koherencji, przesunięcia fazowego, wzmocnienia itd.

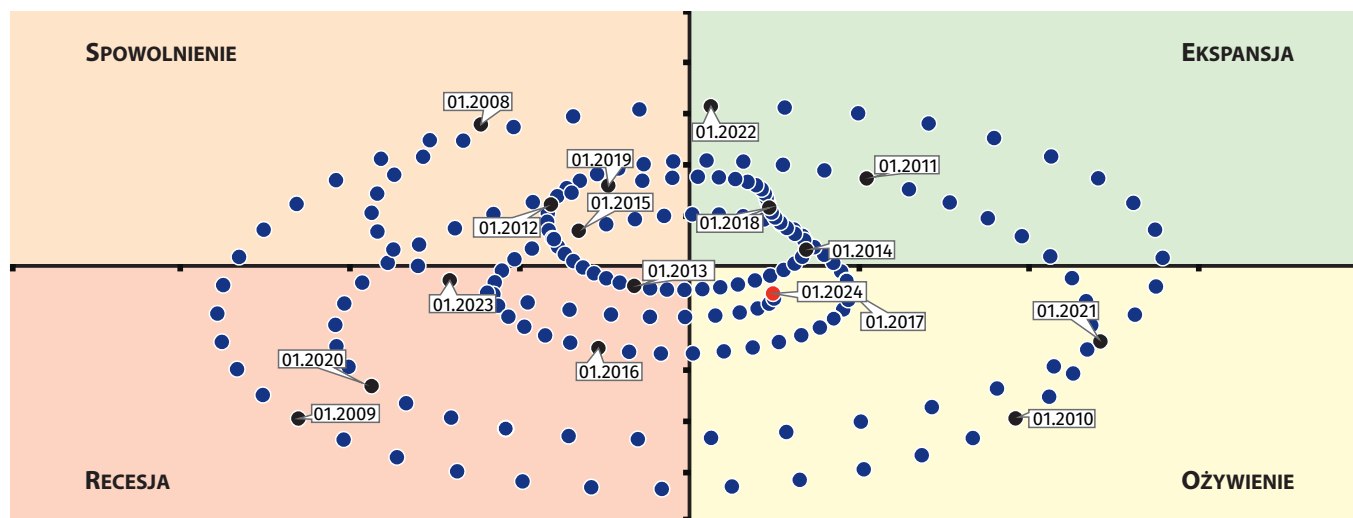
Zegar uwzględnia szereg wskaźników ekonomicznych z różnych sfer gospodarki, m.in.: z badania koniunktury gospodarczej GUS, ale reprezentowany jest również rynek finansowy i pieniężny, gospodarka realna, rynek pracy, handel zagraniczny, finanse publiczne, gospodarka Niemiec i UE. Tak, by w konstrukcji zegara były uwzględnione różne, podstawowe sektory gospodarki i powiązania między nimi.

Opracowano także innowacyjną ocenę precyzji zegara bazującą na symulacjach Monte-Carlo i wykorzystującą rozkłady zmian danych wejściowych oraz wpływu procedury ekstrakcji cyklu. To autorskie opracowanie prezentowane było w publikacjach i na konferencjach (np. CIRET).

Wyprzedzający zagregowany wskaźnik koniunktury gospodarczej (LEAD)

Równoległy zagregowany wskaźnik koniunktury gospodarczej (COINC)

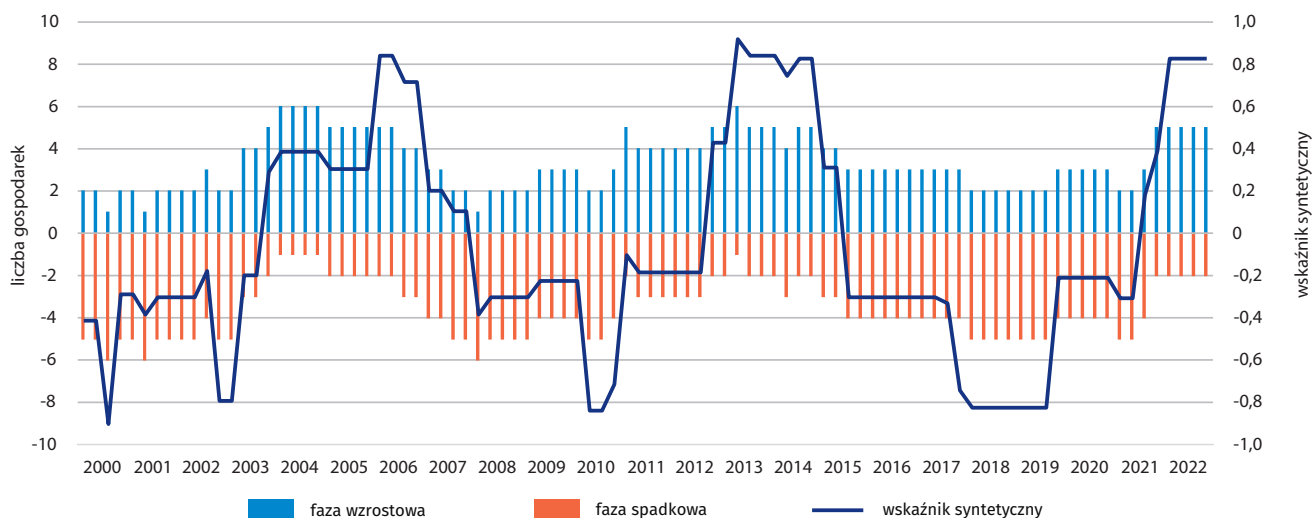
Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi głównych gospodarek światowych i UE

Jest to regularnie prowadzona – relatywnie prosta – analiza cyklu koniunkturalnego głównych gospodarek świata i Unii Europejskiej oraz ich wzajemnych relacji. Jest ona elementem corocznej publikacji „Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej”.

Analiza empiryczna obejmuje następujące grupy podmiotów: gospodarki światowe (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia) oraz kraje europejskie (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska).

W zakresie ekstrakcji komponentu cyklicznego, częstotliwości wahań koniunkturalnych wyizolowano z szeregów czasowych realnego PKB za pomocą pasmowego filtra Christiano-Fitzgeralda dla pasma wahań 2–8 lat. Komponent cykliczny oszacowany jest dla szeregów czasowych reprezentujących realny poziom produktu krajowego brutto po usunięciu z nich trendu długookresowego za pomocą filtra Hodricka-Prescotta (dla parametru $\lambda=1600$).

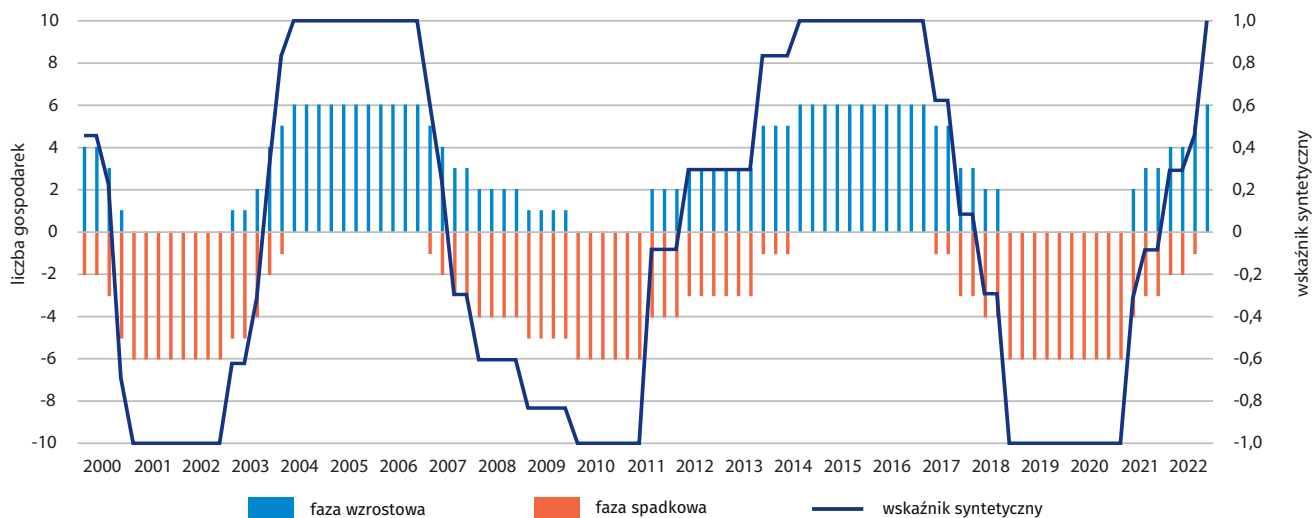
Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych (Chiny, UE, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Najczęściej przyjmuje się, że dla każdej gospodarki można wyróżnić cztery fazy cyklu koniunkturalnego: ekspansji (występują wtedy jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu sektorach gospodarki), spowolnienia (depresji) oraz recesji i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu. Jednak w zaproponowanym w publikacji ujęciu analiza opiera się na wyróżnieniu jedynie dwóch faz cyklu koniunkturalnego (wzrostowej i spadkowej). Pozwala to lepiej zwizualizować zmiany synchronizacji cykli koniunkturalnych w badanych gospodarkach.

Na podstawie tak określonych faz cyklu wyliczany jest syntetyczny globalny wskaźnik koniunktury gospodarczej, zarówno dla gospodarek światowych, jak i dla europejskich, a jego prezentacji towarzyszy analiza i dyskusja rozwoju sytuacji gospodarczej na świecie i w Europie.

Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów europejskich (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Wpływ pandemii COVID-19 na koniunkturę gospodarczą

Od 1 kwietnia 2020 r. do badania koniunktury gospodarczej dołączono aneks dodatkowych dobrowolnych pytań o wpływ pandemii COVID-19 na sytuację polskich przedsiębiorstw. Już 22 kwietnia 2020 r. statystyka opublikowała szeroki pakiet danych o wpływie pandemii, łącznie dane odnoszące się do kwietnia i marca.

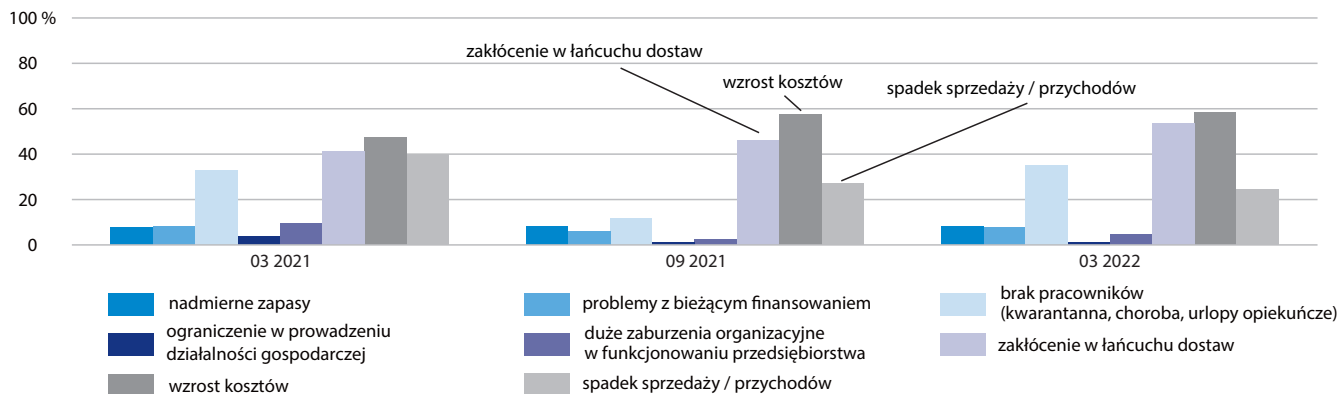
Był to rozwinięty program badawczy obejmujący zespół rozbudowanych i wielowariantowych pytań o szerokie spektrum kanałów i mechanizmów wpływu pandemii COVID-19 na sytuację przedsiębiorstw. Składał się on z zespołów pytań stałych (zadawanych co miesiąc) oraz cyklicznych (zadawanych co kilka miesięcy) – w odniesieniu do procesów o wolniejszej dynamice. Pozwalało to zmniejszyć obciążenia respondentów, przy zachowaniu szerokiego spektrum analizowanych zagadnień.

Pytania stałe obejmowały m.in.: wpływ pandemii na nieobecność i rotację pracowników, zmianę wielkości zamówień składanych przez klientów, sytuację finansową czy ocenę czasu przetrwania przedsiębiorstwa w aktualnej sytuacji.

Pytania rotacyjne dotyczyły m.in.: poziomu i dolegliwości zatorów płatniczych, poziomu inwestycji w bieżącym roku planowanych przez przedsiębiorstwa czy głównych kanałów wpływu (mechanizmów), co do negatywnych skutków pandemii w ostatnich trzech miesiącach.

Badanie kontynuowano do maja 2022 r. czyli momentu zniesienia stanu epidemii.

Negatywne skutki pandemii COVID-19 (sekcja przetwórstwo przemysłowe)

Wpływ wojny w Ukrainie na koniunkturę gospodarczą

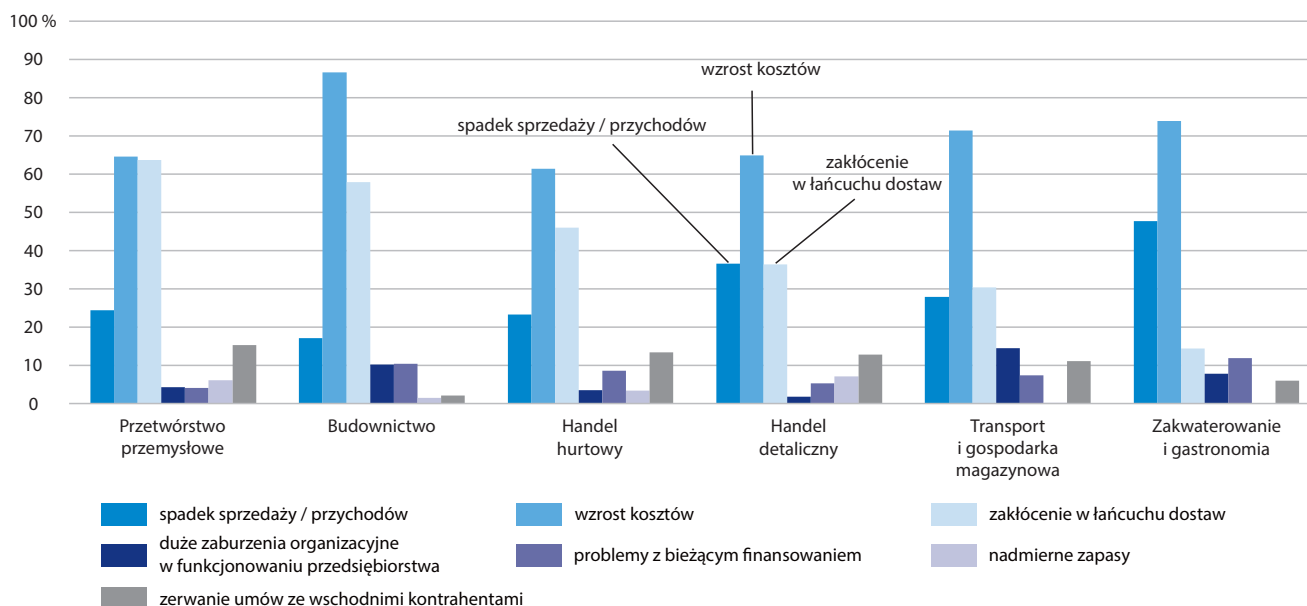
Do badania koniunktury za kwiecień 2022 r. dołączono aneks dobrowolnych pytań dotyczących szeregu aspektów wpływu wojny w Ukrainie na przedsiębiorstwa w Polsce. Pierwsze dane zostały opublikowane w dniu 22 kwietnia 2022 r.

Zagadnienia jakie obejmowało badanie dotyczyły skali negatywnych skutków oraz mechanizmów wpływu agresji Rosji na Ukrainę na przedsiębiorstwa, a także zagadnień związanych z zatrudnieniem pracowników z Ukrainy.

Przedsiębiorcy wskazują także najważniejsze dla nich skutki tej sytuacji: spadek sprzedaży, wzrost kosztów, zakłócenia łańcuchów dostaw, zaburzenia organizacyjne w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa, problemy z bieżącym finansowaniem, nadmierne zapasy czy zerwanie umów ze wschodnimi kontrahentami.

Obecnie, działanie jest kontynuowane w cyklu kwartalnym.

Negatywne skutki wojny w Ukrainie (wybrane sektory gospodarki)

System szybkiej diagnostyki wyzwań makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym

W 2022 r. wdrożony został eksperymentalny, długofalowy i zamierzony jako systemowy, element badania koniunktury w postaci systemu szybkiej diagnostyki najważniejszych wyzwań makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym.

Założeniem jest rozbudowanie badania koniunktury o moduł pogłębionych i analitycznych pytań, pozwalających diagnozować przebieg zjawisk makroekonomicznych najistotniejszych dla gospodarki Polski w horyzoncie kilku następnych lat. Wyniki pozwalają analizować mechanizm ich propagacji, intensywność, uwarunkowania czy reakcję przedsiębiorstw na zjawiska związane z tymi procesami – na bazie opinii i odpowiedzi przedsiębiorców.

Obecny program badawczy obejmuje kwartalne pytania w odniesieniu do następujących zagadnień: procesy kształtowania cen produktów i usług przez przedsiębiorców, inwestycje (w tym plany dotyczące ich skali i kierunków inwestowania) oraz zatrudnianie i zwalnianie pracowników (rynek pracy).

Opracowano i wdrożono układ pytań obejmujący: skalę (intensywność) zjawiska, główne mechanizmy wpływu (z rozbudowaną kafeterią mechanizmów) oraz dodatkowe elementy pozwalające na pogłębioną diagnozę.

Taki zestaw pytań otwiera możliwości wielowymiarowego diagnozowania zjawisk. Przykładowo w obszarze procesów cenowych pytania o zróżnicowany horyzont czasowy oczekiwań przedsiębiorców, co do zmian poziomu inflacji pozwalają wnioskować o zakotwiczeniu oczekiwań inflacyjnych przedsiębiorców. A poziom zakotwiczenia oczekiwań inflacyjnych, tak konsumentów, jak i przedsiębiorców, jest kluczowym parametrem polityki monetarnej.

Diagram ilustrujący zakres obecnych modułów dotyczących badania wpływu wojny w Ukrainie oraz systemu szybkiej diagnostyki najważniejszych wyzwań makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym zamieszczono poniżej.

Zakres pytań dotyczących badania wpływu wojny w Ukrainie na koniunkturę gospodarczą oraz moduły systemu szybkiej diagnostyki najważniejszych wyzwań makroekonomicznych na poziomie mikroekonomicznym

1. Intensywność zjawiska 2. Kanały wpływu 3. Pogłębione pytanie	Dodatkowe moduły			Wojna w Ukrainie
	Inwestycje	Rynek pracy	Procesy cenowe	

Dane pochodzące z dodatkowych rozwinięć (modułów) są prezentowane w szerokim wachlarzu przekrojów, nieznacznie mniejszym niż w standardowej części badania, co prezentuje poniższy diagram.

Zakres danych badania koniunktury gospodarczej GUS – szybkiej diagnostyki

	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych		Usługi
			Handel hurtowy	Handel detaliczny	
PKD 2007	Sekcja C* Działy: 10+11+12, 22, 25	Sekcja F* Działy: 41, 42, 43	Dział 46*	Działy 45+47* Grupowania: żywność; poj. samochodowe	Sekcje: H*, I*, J*, K, L, M, N
Klasy wielkości	Do 9 prac. (mikro)				
	10-49 prac. (małe)				
	50-249 prac. (średnie)				
	250 i więcej prac. (duże)				
*dane prezentowane również w przekrojach terytorialnych na poziomie wojewódzkim					

Szacunki luki produktowej (przetwórstwo przemysłowe) dla danych na poziomie przedsiębiorstw

Pojęcia produktu potencjalnego i luki produktowej odgrywają zasadniczą rolę w zrozumieniu trendów w gospodarce i jej pozycji cyklicznej. Luka produktowa odzwierciedla umiejscowienie gospodarki w cyklu koniunkturalnym i odgrywa ważną rolę w ocenie polityki makroekonomicznej. Jest zatem jednym z podstawowych parametrów ekonomicznych, na którym opiera się mechanizm oceny sytuacji gospodarczej krajów. Jest również szeroko wykorzystywana w badaniach akademickich, jak i w praktyce analitycznej, w tym przez takie instytucje międzynarodowe jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy, Europejski Bank Centralny czy Komisja Europejska. Wyznaczanie i analiza wielkości luki produktowej nabrało szczególnego znaczenia w Unii Europejskiej wobec zmian w Pakcie Stabilności i Wzrostu wdrażanych w ostatnich latach – luka i jej oszacowania pełnią bowiem podstawową rolę w analizie cyklicznego komponentu deficytu budżetowego.

Wykorzystanie danych jednostkowych pochodzących ze sprawozdań z działalności przedsiębiorstw oraz z badania koniunktury gospodarczej umożliwia bezpośrednie uwzględnienie informacji wynikających z mikropodstaw i sytuacji przedsiębiorstw. Eksperymentalne szacunki luki produktowej zostały zaproponowane na bazie wcześniejszych doświadczeń GUS w zakresie analiz i estymacji funkcji produkcji dla przedsiębiorstw, a w szczególności wskaźnika łącznej produktywności czynników produkcji.

Szacunki luki produktowej wykonywane są w ramach poniżej wymienionych etapów:

- wykorzystanie metod funkcji kontrolnych oraz danych panelowych przedsiębiorstw do ekonometrycznego oszacowania parametrów sektorowych funkcji produkcji. Do czynników produkcji zaliczono nakłady na pracę oraz kapitał, a także zastosowano stopień wykorzystania mocy wytwórczych z badania ankietowego koniunktury gospodarczej,
- oszacowanie potencjalnych wartości nakładów czynników produkcji dla każdego przedsiębiorstwa,
- wyznaczenie zagregowanej produkcji potencjalnej oraz luki produktowej – z wykorzystaniem oszacowanych funkcji produkcji i potencjalnych wartości nakładów czynników produkcji,
- wyznaczenie dekompozycji luki produktowej dla różnych poziomów agregacji, w tym regionalnej oraz sektorowej,
- analizy synchronizacji oraz podobieństwa regionalnych i sektorowych luk produkcyjnych w Polsce.

Użycie danych jednostkowych firm pozwala na wyznaczenie dekompozycji luki produktowej dla różnych poziomów agregacji, w tym dla regionów oraz sektorów gospodarki. Prezentowane podejście umożliwia również ocenę podobieństwa i synchronizacji cyklu koniunkturalnego pomiędzy regionami, sektorami lub grupami przedsiębiorstw. Badania w tym zakresie są realizowane w ramach prac eksperymentalnych statystyki publicznej i są rozwijane dla następnych sektorów gospodarki. Na obecnym etapie wyniki prezentowane są na konferencjach i w publikacjach naukowych.

Wskaźnik „chomikowania pracy” (Labour Hoarding Index - LHI)

Zjawisko tzw. „chomikowania pracy/pracowników” polega na tym, że przedsiębiorstwa nie zmniejszają zatrudnienia w okresach zmniejszonego popytu na ich produkty i usługi. Związane jest ono z faktem występowania kosztów zwolnień, a w przypadku poprawy koniunktury z trudnościami z naborem nowych pracowników i kosztami ich wdrożenia do pracy.

Zjawisko to i jego intensyfikacja było obserwowane w Polsce, ale także wielu gospodarkach krajów UE podczas ostatnich kryzysów gospodarczych. Może się ono również utrzymać lub nawet zwiększyć swoje natężenie w obliczu obecnych trendów demograficznych.

Ponieważ ma ono bardzo poważne konsekwencje dla analiz gospodarczych i formułowania polityki społecznej i gospodarczej, część krajów członkowskich UE, w tym Polska, w ramach współpracy z Komisją Europejską oblicza od 2022 r. wskaźnik Labour Hoarding Index (LHI). Opiera się on na założeniu, że wzorzec sytuacji, gdy produkcja spada, a zatrudnienie nie spada, może zostać wykorzystany jako pośrednia miara gromadzenia nadmiernej siły roboczej.

Labour Hoarding Index może mieć podstawowe znaczenie dla analiz produktywności, rozumienia tempa zmian technologicznych, lepszego wyobrażenia o przyszłej dynamice płac i inflacji, a także szacunków potencjalnego wzrostu gospodarczego i luki produktowej.

Wskaźnik „chomikowania pracy” (Labour Hoarding Index) na tle wskaźnika wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji przetwórstwo przemysłowe

